

T.C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

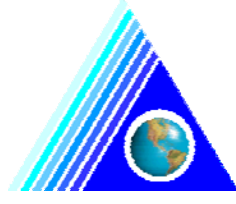
**KARAKTER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ EĞİTİMCİLERİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE
NİTEL BİR ARAŞTIRMA**

FATİH ÜSTÜNYER

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL 2009

T.C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KARAKTER EĞİTİMİ İLE İLGİLİ EĞİTİCİ GÖRÜŞLERİ

FATİH ÜSTÜNYER

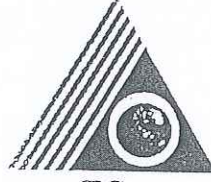
Danışman

Doç. Dr. Halil EKŞİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı

İSTANBUL 2009

TC.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

Karakter Eğitimi ile İlgili Eğitimcilerin
Görüşleri Üzerine Nitel bir Araştırma

Fatih USTUN YER

ONAY

Jüri:

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Halil EKŞİ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ahmet SİERİN

Üye

Dr. Mustafa OTARAR

Yüksek lisans tezi onay tarihi: 28.01.2009

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Karakter Eğitimi İle İlgili Eğitimci Görüşleri

Fatih ÜSTÜNYER

Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

Bu çalışmada 2007–2008 eğitim öğretim yılında Karakter Eğitimi ile İlgili Eğitimci görüşleri araştırılmıştır.

Nitel araştırma yaklaşımıyla 2007–2008 eğitim öğretim yılında Yalova’da görev yapan 10 eğitimeciye görüşme formu sorulmuş ve elde edilen veriler nitel veri çözümleme tekniğı kullanılarak kodlamalarla ve temalara anlam verilerek yorumlanmıştır.

Eğitimciler, İl Milli Eğitim Yöneticisi, müfettiş, okul müdürü, sınıf, Türkçe, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler, resim, beden eğitimi ve din kültürü ve ahlak bilgisi branşlarında birer öğretmen olarak tespit edilmiştir. Bu seçimde amaçlanan her konumdan karakter eğitimi değerlendirilmiştir.

Görüşmeler sonucunda eğitimciler, karakter eğitiminin çok acil bir ihtiyaç olduğunu, ailelerin çocuklarına evrensel değerleri vermede yetersiz kaldıklarını, öğretmenlerin de iş yükleri ve yeterlikleri nedeniyle başarılı olamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin karakterlerini geliştirmeleri için sosyal faaliyetlere yönlendirilmesi gerektiğini, bunun için de sınav sisteminin değiştirilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Karakter eğitimi, evrensel değerler, eğitimciler.

ABSTRACT

The study which was done in 2007/2008 is intended to get the opinions of educationalists in different positions about character progress of children.

With the approach of qualified survey, ten education alists were requested to fill in detailed questionnaire. As the next step, all the data that was collected was interpreted by using qualitative data analysis method.

Teachers from different branches and the governors of National Education in Yalova were subsmmed in this research. In other words above mentioned sample group involves the following ;a governor from National Education in Yalova, a school inspector , a school governeri, a class teacher, a Turkish teacher, a science&tecnology teacher, an art&painting teacher, a physical education teacher, a teacher of religionus&moral teaching.

The purpose of choosing different members of positions is to investigate the different points of views in the given subject

After the interviews, the whole sample group underlined that it is an urgent issue to focus on “character progress in education”. They also emphosized families are rather. Inadequate to grow up their children and the teach values. They also added that teachers, similarly are far from being adequate in the orientation of students and too busy at schools to focus on character improvement. The sample group, besides put the stres that the students should be orientated towards social activities as well as the exam system should be modified.

Key words: character progress, international values, educators

ÖNSÖZ

Günümüzde en çok tartışılan ve çözüm üretilmeye çalışılan konuların başında çocuklarımıza verilmesi gereken değerler ve bu değerlerin veriliş şeklidir. Dünyada son yıllarda toplumsal şiddetin artması eğitimcileri yeni arayışlara itmiş ve özellikle Amerika’da bir ders olarak Karakter Eğitimi uygulanmaya başlanmıştır. Okullarımızda rehberlik derslerinin içeriği ve etkinliği ile ilgili tartışmalar da gündemdeki yerini korumaktadır.

Bu çalışmayla eğitim yöneticisi; uygulayıcı, idareci ve denetleyicilerin bakış açılarından konuyu değerlendirme imkânı bulunacak ve eğitim planlamalarında bu görüşleri değerlendirebilecektir.

Araştırmada konunun belirlenmesinde ve araştırmamda bana her türlü desteği sağlayan danışman hocam Sayın Doç. Dr. Halil EKŞİ’ ye, çalışmalarımda bana yardımcı olan arkadaşlarım Özkan AYDIN ve Beytullah DEMİR’e, görüşme teklifimi tereddütsüz kabul eden eğitimcilere ve her türlü fedakârlığı esirgemeyen eşim Mediha ÜSTÜNYER’ e teşekkür ederim.

Fatih ÜSTÜNYER

Ocak,2009

İçindekiler

Özet.....	i
Abstract.....	ii
Önsöz	iii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Problem Cümlesi	2
1.2.1.Alt Problemler	2
1.3.Araştırmanın Önemi.....	2
1.4.Sayıtlar	3
1.5.Tanımlar	3
BÖLÜM 2	5
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
Karakter Eğitimi.....	5
Karakter Nedir?	5
Karakter Eğitimi Nedir?	5
Karakter Eğitiminin Amacı	7
Karakter Eğitimi Gerekli mi?	7
Karakter Eğitiminin İlkeleri	9
Karakter Eğitiminin Tarihi	11
Hangi Karakter Eğitimi?.....	13
Karakter Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler	17
Değerler ve Karakter Eğitimi	17
Ahlaki Gelişim ve Karakter Eğitimi	19
Öğretmen ve Karakter Eğitimi	24
Aile ve Karakter Eğitimi	26
BÖLÜM 3	28
YÖNTEM	28
3.1.Araştırmanın Modeli	28
3.2.Araştırma Gurubu (Katılımcılar).....	28
3.3.Verİ Toplama Aracının Hazırlanması	29
3.4.Verİ Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	30

3.5.Verilerin Toplanması	30
3.6.Verilerin Çözümlemesi	30
BÖLÜM 4	32
BULGULAR ve YORUM	32
4.Görüşme Sorularıyla Elde Edilen Cevapların İçerik Analizi	32
4.1.Eğitimcilerin Karakter ve Karakter eğitimi ile ilgili algıları.....	32
4.1.1.Karakter ile ilgili algıları	32
4.1.2.Karakter eğitimi ile ilgili algılar	33
4.2.Eğitimcilerin Karakter Eğitimi Programları ile İlgili Algıları	34
4.3. Eğitimcilerin Okullarda Karakter Eğitimi Verilmesi ile İlgili Görüşleri	35
4.4.Eğitimcilerin Rehberlik Derslerinin Karakter Eğitimine Olan Etkisi İle İlgili Algıları	37
4.4.1Rehberlik Dersiyle İlgili Olumlu Görüşler	37
4.4.2.Rehberlik Dersiyle İlgili Olumsuz Görüşler.....	37
(i) Müfredat Dair Olumsuz Görüşler	38
(ii) Öğretmenlere Dair Olumsuz Görüşleri.....	39
4.5.Eğitimcilerin Ders Müfredatlarının Karakter Eğitimine Olan Etkisi İle İlgili Görüşleri.....	40
4.5.1.Ders Müfredatları İle İlgili Olumlu Görüşler	40
4.5.2.Ders Müfredatları İle İlgili Olumsuz Görüşler	41
4.6.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminde Verilmesi Gereken Değerler ile İlgili Görüşleri.....	42
4.7.Eğitimcilerin Karakter Eğitimi Yöntemleri İle İlgili Görüşleri	46
4.8.Eğitimcilerin Karakter Eğitimi Ders Formatı Hakkındaki Görüşleri.....	49
4.9.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminin Uygulanması Gereken Yaş Dönemiyle İle İlgili Görüşleri.....	51
4.10.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminde Ailenin Görevleri İle İlgili Görüşleri	52
4.11.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminde Okul İdaresi ve Okul Personeli İle İlgili Görüşleri.....	55
4.12.Eğitimcilerin Öğretmenlerin Eğitimleri İle İlgili Görüşleri	57
BÖLÜM5	61
SONUÇ ve ÖNERİLER	61
5.1.Genel Sonuçlar	61
5.2.Öneriler	61
EKLER.....	62
KAYNAKLAR	64

ÖZGEÇMİŞ	71
----------------	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi, alt amaçları, sınırlılıkları, araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Toplumlar eğitim alanında sahip oldukları nitelikli, dengeli, ruh ve beden sağlığı yerinde bireyleri nispetinde toplumsal kalkınmalarını gerçekleştirirler (Aytaç, 2000). Eğitimden beklenen, bireylere bilgi ve beceri kazandırmaktan öte, toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek, hızla değişen dünyaya uyum sağlayabilecek, çevresinde istenen değişiklikleri yapabilecek bireylerin yetişmesidir (Ada ve Ünal, 2000). Bu açıdan okulların görevi sadece bilgi ve beceri kazandırmak değil, bireylere karakter eğitimi açısından da temel insani değerleri özümsetmektir (Ada ve Baysal ve Korucu, 2005).

Temel değerlerin kazandırılması amacı Türk Milli Eğitim Temel Kanunu ve ders programlarının amaçları incelendiğinde de açıkça görülür. Temel Kanunun hemen başlangıcında milli eğitimin amaçları sayılırken ahlakî, manevî değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmekten bahsedilmektedir.

Karakter eğitimi en genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır (Ekşi, 2003).

Tüm Milli Eğitim çalışanlarının en önemli hedefi olan evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılması konusunda yeni bir yaklaşım olan karakter eğitim programlarının eğitimcilerce değerlendirilmesi ve farkındalıklarının tespiti araştırılması gereken bir konudur.

1.2.Problem Cümlesi

Yalova ilinde çalışan eğitimcilerin (İl şube müdürü, okul müdürü, müfettiş, sınıf, din kültürü ve ahlak bilgisi, fen ve teknoloji, Türkçe, resim, müzik, beden) Karakter Eğitimi ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.2.1.Alt Problemler

Eğitimcilerin karakter eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitim programı hakkındaki görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminin gerekliliği ile ilgili görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitimi ile ilgili rehberlik dersleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitimi ile ilgili ders müfredatları hakkındaki görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminde verilmesi gereken değerlerle ilgili görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminde uygulanacak yöntemlerle ilgili görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminin ayrı bir ders olarak verilmesi ile ilgili görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminin uygulanacağı yaş gurubu hakkındaki görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminde ailenin görevleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin karakter eğitiminde okuldaki yönetici ve personelin görevleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

Eğitimcilerin, öğretmenlerin karakter eğitimi konusundaki bilgi düzeyleri ile ilgili görüşleri nelerdir?

1.3.Araştırmanın Önemi

Son yıllarda insanların yaşadığı sorunların başında ahlaki yozlaşma gelmektedir. Bunun sonucunda madde bağımlısı insanlar artmakta, aileler dağılmakta, adi suçlar artmakta, sevgi ve saygı azalmakta ve insanlar yalnız ve mutsuz yaşamaktadırlar. Toplumdaki bu durum, eğitimcilerde karakter eğitiminin verilmesi konusundaki tartışmaları arttırmıştır.

Amerika’da müfredatta yer alan ve üzerinde birçok araştırma yapılan karakter eğitimi konusunda ülkemizdeki çalışmalar çok azdır.

Milli Eğitim Bakanlığı, son yıllarda ders müfredatlarını yenilemiş ve davranışçı yaklaşımdan yapılandırıcı yaklaşıma geçilmiştir. Yapılandırıcı yaklaşımda öğrenciler yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlayacak şekilde eğitilirler. Bu bağlamda karakter eğitiminin bu yaklaşımla ele alınıp etkilerinin araştırılması gerekmektedir. Bunun için de müfredatı uygulayan ve öğrencilerin üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olan eğitimcilerin görüşleri büyük önem kazanmıştır. Bu konuda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmektedir.

Araştırma eğitimcilerin, karakter eğitimiyle ilgili mevcut bilgileri, uygulamadaki problemler ve eğitimcilerin tecrübeleri ışığında olması gereken eğitim çalışmaları konusundaki görüşlerini içermektedir. Ayrıca araştırma ilgili literatür incelendiğinde ilk olma özelliğindedir.

Ayrıca araştırma karakter eğitimiyle ilgili görüşlerin yazınsal olarak dile getirilmesi, eğitim yöneticilerine strateji geliştirebilmeleri açısından önem taşımaktadır.

1.4.Sayıtlar

Eğitimcilerin mülakat sorularını ciddiyet ve samimiyetle cevapladığı,

Araştırmacı tarafından hazırlanan ve kapsam geçerliliği konu alanı uzmanlarınca kontrol edilen Karakter Eğitimiyle İlgili Eğitimci Görüşleri görüşme sorularının amaca dönük olarak ölçülmek isteneni ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5.Tanımlar

Eğitimciler: Milli Eğitim Bakanlığı’nda ve bağlı özel kuruluşlarda görev yapan öğretmen, idareci, müfettiş ve il yöneticilerini,

Karakter eğitimi: En genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır (Ekşi, 2003).

Değerler: Bir insanın, çeşitli insanları, insanlara ait olan özelliklerini, istek ve niyetlerini, davranışlarını değerlendirirken başvurduğu kriter demektir. Değer, bir tek inanca değil, bir arada organize olmuş bir grup inanca karşılık gelir (Dilmaç, 1999).

BÖLÜM 2

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Karakter Eğitimi

Karakter Nedir?

Kelime olarak “Ayırt edici nitelik. Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye” anlamlarına gelen karakter felsefi olarak “Bireyin kendi kendine egemen olmasını, kendi kendisiyle uyum içinde bulunmasını, düşünüş ve hareketlerinde tutarlı, sağlam kalabilmesini sağlayan özellikler bütünü” olarak tanımlanmıştır”(tdk.org.tr).

Karakter bazıları için basitçe “kuralları işletmek” anlamındadır. İlaç ve çetelerden uzak durulması, okul işlerini yapmak ve okuldan mezun olmak ve uygun iş bulmak sahip olduğunuz karakterdir. Bu kesinlikle karakterle ilgilidir ama yeterli değildir. Buradan anladığımız karakter, tutumların, davranışların, motivasyonların ve becerilerin toplamıyla ilgilidir (Battistich, 2003).

Karakterin sosyal yönünü de unutmamak gerekir. Karakter, en iyiyi yapma arzusu ve diğerlerinin iyiliğini düşünme dürüstlük ve sorumluluk gibi davranışlar ve haksızlık karşısında ahlaki prensipleri devam ettirmek, toplumdaki kişilerle etkili iletişim kurabilme becerileri ve topluma ve halka bağlılık tutumlarını içerir. Basitçe karakter, birinin olumlu gelişimidir. Zihinsel, toplumsal duygusal ve ahlaksal olarak iyi karakterli bir kişi olmak için olabileceğin en iyi kişi olmaktır (Battistich, 2003).

Karakter Eğitimi Nedir?

Eğitim hem kavram hem de bir faaliyet olarak ona taraftar olanlarla karşı çıkanlar arasında sürekli bir çatışma noktası olagelmıştır. Çünkü o, bazen bir ülkenin, bir toplumun kurtuluş reçetesi, bazen de ölüm fermanı olarak veya yok oluşunun yöntemi şeklinde algılanmıştır. Hangi açıdan algılanırsa algılandığı reddedilemeyen bir olgu ise eğitimin, hem ilkel hem de modern toplumlarda sürekli olarak var olduğu gerçeğidir (Uludağ, 2005).

Karakter eğitimi en genel anlamıyla örtük veya açık program aracılığıyla, yetişen yeni nesle temel insanî değerleri kazandırma, değerlere karşı duyarlılık oluşturma ve onları davranışa dönüştürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır (Ekşi, 2003).

Battistich, karakter eğitimini okul hayatının tüm boyutlarının dikkatlice kullanılarak en uygun karakter gelişiminin sağlanması olarak tanımlamıştır. Eğitimdeki müfredat içeriği, eğitim şekli, disiplin anlayışı ve yönetim karakter eğitime fayda sağlamaktadır (Battistich, 2003).

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş ve karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir ve insanlar iyi ahlakî karaktere kendiliğinden sahip olamazlar. Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlakî kararlar ve davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır. (Ekşi, 2003) Bu anlamda karakter eğitimi, öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi demektir (Ryan ve Bohlin, 1999'dan aktaran Ekşi, 2003)

Karakter eğitimi sosyal bilgi ve ahlakla ilişkili olarak kullanıldı ama şimdiki sosyal bilimler araştırmacıları sosyal yeterliliğe ya da önleme çevirdiler (Harak, 2006).

Berkowitz ve Bier yaptıkları çalışmada karakter eğitiminin 4 tanımından bahsetmişlerdir.

1. Evrensel olarak paylaştığımız iyi karakterlerin öğretilmesi ve gösterilmesiyle etiği, sorumluluğu, şefkatli, yardımsever gençlerin geliştirilmeleri için okullarda oluşturulan ulusal bir harekettir.
2. Karakter eğitimi dürüstlük, kibarlık, cesaret, özgürlük eşitlik saygı ve cömertliği içeren temel insan değerleri hakkında çocukları eğitir.
3. Karakter eğitimi birey ve toplumun iyiliği için iyi karakterin gelişmesi için maksatlı çabadır.
4. Karakter eğitimi okul personelinin ve toplum üyeleriyle çocukların ve gençlerin sorumlu olması için maksatlı bir yaklaşımdır (Berkowitz ve Bier, 2005).

Karakter eğitimi yaklaşımları aşağıdaki varsayımları içerir.

1. Karakter psikolojik bir yapıdır. Etkili karakter eğitiminin sonucu öğrencilerin psikolojik gelişimleridir.
2. Karakter eğitimi karakter olarak tanımladığımız çocuk gelişimini amaçlar.
3. Karakter eğitimi karakterlerin psikolojik gelişimini etkilediği bilinen sosyal, eğitim ve içeriksel yöntemlerden olan güven varsa daha etkili olmalıdır (Berkowitz ve Bier, 2005).

Karakter Eğitiminin Amacı

Karakter eğitiminin amacı; çocukken anlayışlı, ilgili, ahlaki değerleri olan, üretken, gençlik çağında kapasitelerini en iyisini yapmak için kullanan, doğru şeyler yapan ve hayatın amacını anlayarak buna göre yaşayan iyi birer çocuk yetiştirmektir. Etkin karakter eğitimi, tüm öğrencilerin herhangi bir beklenti olmadan kendi potansiyellerini keşfetmelerini sağlamak amacı ile sınıflar ve okul ortamları oluşturulmasını içermektedir (Battistich, 2003).

Karakter eğitimi, sosyal yeterlik koruma programları olumsuz sosyal davranışları azaltmak için yardımseverliği, şefkati, doğruluğu ve sorumluluk gibi olumlu özellikleri artırma amacındadır (Harak, 2006).

Karakter eğitiminin amacı Amerika Birleşik Devletler Eğitim Bölümü tarafından, diğerlerine saygıyı, doğruluğu ve adaleti, yaygın iyi karakterleri ilgilendiren ve diğerlerine yardımda gönüllülüğü savunan demokratik toplumun başarısı için esas olarak karakteri öğretmektir. Karakter eğitimi karmaşık dünyada ihtiyaç olan etikleri öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olabilir (Smith, 2007).

Karakter Eğitimi Gerekli mi?

Milli eğitim temel kanununda; “ Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” ve

“Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>) ifadeleri ilk iki maddeyi oluşturmaktadır. Bu maddelerden anlaşılacağı gibi karakter eğitimi milli eğitimimizin temel amaçlarından ve verilmesi gereken değerler belirtilmiştir.

Karakter eğitimi açık ve acil bir ihtiyaçtır. Çünkü medeniyetlerin varlıklarını sürdürebilmeleri, ancak değerlerini yeni nesillere aktarabilmeleriyle mümkündür. Bu sebeple ailelerinden çok az ahlak eğitimi alan ve değer merkezli etkilerden uzak milyonlarca çocuk için okulun böyle bir misyonu yüklenmesi hayati bir önem taşır (Ekşi, 2003).

Christopher Dodd, “okullarımız İngilizce, matematik ve fen tuğlalarından inşa edilebilir ama karakter eğitimi kesinlikle harcıdır.” diyerek okullara karakter eğitiminin katılmasının ihtiyaç olduğunu ifade etti (Robelen, 2001’den akt. Smith, 2007).

Karakter eğitimiyle ilgili olarak hem okul personeline hem de ailelerde bir düşünce birliği olduğu söylenebilir. Amerika’da 200 devlet okulu müdürü üzerinde yapılan bir araştırmada, müdürlerin %81’i okul müfredatına karakter eğitiminin dâhil edilmesinin gerektiğini söylerken, %99’u sorumluluğun, %97’si dürüstlüğün ve iyi vatandaşlığın okul müfredatında yer alması gereken önemli değerler olduğunu ifade etmişlerdir. (Wood ve Roach, 1999). 280 öğretmen üzerinde yapılan bir araştırmada da öğretmenlerin %75’inden fazlası, karakter inşasının millî eğitimin bir parçası olduğuna inandıklarını belirtmişlerdir (Mathison, 1998). Aileler üzerinde yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların %90’ından fazlasının, okulların cesaret, merhamet, [kendini ve diğerlerini] kabul ve dürüstlük gibi değerleri kazandırması gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir. (Elam, Lowell ve Gallup, 1993’ten aktaran Ekşi, 2003).

Kesinlikle politikacılar kadar okul liderleri öğrencilerde akademik ve sosyal rekabeti kolaylaştırmada karakter eğitiminin gerekliliğini düşünmelidir (Smith, 2007).

Karakter Eğitiminin İlkeleri

Karakter eğitiminin temel ilkeleri şunlardır.

1. Karakter eğitimi iyi karakterlerin temeli olarak temel ahlaki değerleri teşvik eden karakter eğitimi başlangıç felsefesi olarak iyi karakterin temellerini oluşturan özen, dürüstlük, adalet, sorumluluk, kendine ve diğerlerine saygı gibi toplumsal mutabakat sağlanmış, objektif olarak önemli olduğu kabul edilen temel ahlaki değerleri alır.
2. Karakter düşünme, duygu ve davranışı içerecek kapsamda tanımlanmalıdır. Etkili bir karakter eğitimi programında “karakter” moral yaşamın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını kapsayacak genişlikte olmalıdır. İyi karakter temel ahlaki değerleri anlama, onlar hakkında hassasiyet taşıma ve onlarla iş yapmayı içerir.
3. Etkili karakter eğitimi okul yaşamının tüm basamaklarında temel değerleri teşvik eden maksatlı inisiyatifi eline alan ve kapsamlı bir yaklaşımı gerektirir. Maksatlı inisiyatifi ele alan yaklaşım sadece fırsatların oluşmasını bekleyen bir yaklaşımdan ziyade karakter geliştirmek için üzerinde düşünülmüş yollar planlar.
4. Okul insancıl ve şefkatli bir topluluk olmalıdır. Okulun bizatihi kendisi iyi karakterin vücut bulduğu yer olmalıdır. Sınıftaki günlük yaşam kadar koridor, kafeterya gibi diğer yaşam alanları da bu etkinliğe dâhil edilmelidir.
5. Karakter geliştirmek için, öğrenciler ahlaki fonksiyon fırsatlarına ihtiyaç duyarlar. Zihinsel alanda olduğu gibi etik alanda da öğrenciler oluşturmacı öğrencileridir; yani en iyi yaparak öğrenirler. İyi karakter geliştirmek için, onların gerçek yaşamdan günlük etkileşim ve tartışmaları içeren ortamlara ihtiyaçları vardır. Bir işbirlikçi öğrenci grubunda işlerin nasıl paylaşılacağı, bahçedeki kavgaların nasıl azaltılacağı gibi gerçek hayat durumları ile öğrenciler temel değerlerin gereksinimleri hakkında daha pratik bir tecrübe edinirler.
6. Etkili karakter eğitimi, öğrencileri merkeze alan ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve teşvik edici akademik müfredatı içerir. Karakter eğitimi ve akademik öğrenme ayrı alanlar gibi algılanmamalıdır. Daha ziyade güçlü ve karşılıklı destekleyici bir ilişki içerisinde olmalıdırlar. Karakter okullarında

öğrencilerin daha fazla çalışıp çaba göstermelerinin sonucunda başarılı olmalarının olasılığı daha fazladır.

7. Karakter eğitimi öğrencilerde iç güdümlü bir isteklendirme geliştirme çabası içerisinde olmalıdır. Öğrenciler iyi karakter geliştirirken, ahlaki yargılarının kendilerine doğru olduğunu söylediklerini yapmak için içsel bir bağlılık geliştirirler. Okullar özellikle disiplin yaklaşımı olarak temel değerleri iç güdümlü bir uygulama çabası içerisinde olmalıdır. Okullar öğrencilerin sorumlu davranış yöntemlerinin gerçek sebeplerinden onları uzaklaştıran dış güdümlü ceza ve ödüllerden kaçınmalıdırlar.
8. Tüm okul personeli, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı birlik sağlama ve ahlak topluluğu olmalıdır. Burada üç hususun altını çizmek gerekiyor: İlk olarak, öğretmenler, yöneticiler, danışmanlar, memurlar; ikincisi öğrencilerin hayatları için öngörülen aynı değer ve normlar okul topluluğunun yetişkin bireyleri için geçerli olmalıdır. Üçüncü olarak; okul, ahlaki konular üzerinde personelin eğitilmesi için zaman ayırmalıdır.
9. Karakter eğitimi hem personelden hem de öğrencilerden ahlaki liderlik gerektirir. Buraya kadar ifade edilen kriterlerin yapılabilmesi için bir lider (müdür veya yardımcısı, bir koordinatör, öğretmen) bir karakter eğitimi komitesi (uzun erimli planlama ve programın uygulanmasıyla sorumlu) ve Öğrenci inisiyatifi (Öğrenci kulüpleri, akran çatışma çözme programları) gereklidir.
10. Okul karakter eğitimi çabalarında ebeveynlerin çevresel imkânları tam bir ortak olarak görmelidir. Ebeveynler çocukların ilk ve en önemli ahlak eğitimcileri olduğundan; okul, karakter eğitimi ile ilgili temel misyonunu açık her biçimde ortaya koymalı, sonrasında da karakter eğitimi ile ilgili hedef ve aktivitelerinin her aşamasında aile ile iletişim içerisinde olmalıdır. Okul, çevresel imkânlardan – iş dünyası, sivil toplum kuruluşları, medya, yerel yöneticiler vb karakter eğitiminden faydalanmalıdır.
11. Karakter eğitiminin değerlendirilmesi; Okulun karakterini, karakter eğitimcisi olarak, okul personelinin işlevselliğini ve öğrencilerin iyi karakter gösterme bağlamını içermelidir. Etkili karakter eğitimi programı aynı zamanda (i) okulun ne derecede bir karakter topluluğu olduğunu ve (ii) öğrencilerin ne derecede temel etik

değerleri anladığı değerlere bağladığını ve onlara göre davrandığını değerlendirecek bir içeriğe sahip olmalıdır (Lickona,1996).

Geçen yüzyılın yarısında karakter eğitiminin tekrar gündeme gelmesinden beri, müfredat uzmanları, rehberlik çalışmalarında etkili prensiplere yönelmişlerdir. Bu prensipler;

1. Ahlaki örnek olarak öğretmenin rolünü vurgulamayı,
2. Diğerlerine hizmet etmek ve ahlaki kararlar almak için fırsatlar sağlamayı,
3. Okulda yardımsever ve ahlaki topluluklar kurmayı,
4. Ahlaki yansıma ve düşünmeyi, hissetmeyi ve sosyal aktiviteleri ve ahlaki davranış, disiplin ve desteği geliştiren eğitim metotlarını kaynaştırmayı,
5. Ailesel toplumsal katılımı arttırmayı,
6. Değer yüklü müfredat ve ahlaki literatürü sağlamayı,
7. Daha önceden tanımlanmış karakter eğitim yönergelerine göre okul, personel ve öğrenci karakter değerlendirmesini içerir (DeVargas, 1998).

Aristo, cesaret, ılımlılık, cömertlik, guru, iyi hal, doğruluk, adalet, kibarlık, nüktedanlık, ince düşüncelilik ve ihtişamı içeren öz değerler takımını yayımladı. Hartshorne ve May 1920’lerde ahlaki kararlar alma çalışmasında özdenetim, dürüstlük ve hizmeti değerler listesi olarak belirledi. Bu listeye daha sonra Havighurst ve Taba çalışmalarıyla sorumluluğu, arkadaşlığı ve ahlaki cesareti ekledi (DeVargas, 1998).

Karakter Eğitiminin Tarihi

1920’lerin başlarına kadar karakter eğitimi ile ilgili uygun metot üzerinde bir takım anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Dönemin bir takım eğitimcileri çocuklara doğru yaşamının kanunlarında on madde olarak listelenmiş kendine hâkim olma, sağlıklı olmak, nezaket, sportmenlik, özgüven, sorumluluk, güvenilirlik, doğruluk, çalışkanlık ve takım çalışması öğretilerinin “çocukta ahlak kodları” sloganı ile verilmesini savunmuşlardır. Diğer eğitimciler ise normal okul yaşamının karakter inşası üzerindeki potansiyeline odaklanması gerekliliğini savunmuşlardır. Okul organizasyonu ve öğretmenlerin hazırlıklarının ahlaki

davranışlar üzerinde uygulamalı olarak “demokratik insanlar” yetiştirme amaçlı olmaları önerilmiştir (Gökçek, 2007).

Yirminci yüz yılın ilk döneminde yaygın olan didaktik karakter eğitimi formları yerine “değerlerin ortaya çıkarılması” yaklaşımı öne çıkmıştır (Milson ve Ekşi, 2003). 60’lı ve 70’li yıllarda bireyciliğin yükselmesiyle birlikte karakter eğitiminin mevzi kaybettiği söylenebilir. Bu dönemde özellikle üzerinde durulan, herkesin kendisine ait bir değer yapısı olduğu, mutlak doğrulardan bahsedilemeyeceğiydi (Ekşi, 2003). 1980’ler ve 1990’lar boyunca değerlerin açıklığa kavuşturulması yaklaşımını ahlaksal olarak göreceli ve karakter gelişimi hedefi için zararlı gören bazı Amerikalı eğitimciler karakter eğitime geri dönüşü savunmaya başlamıştır (Milson ve Ekşi, 2003).

Amerika Birleşmiş Devletleri kongresi karakter eğitiminin önemini 1994 yılında karakter eğitimi pilot projelerindeki ortaklıkları onaylayarak gösterdi. Kabul edilen bu program altında eğitim sekreteri yıllık bir ya da daha fazla yerli eğitim acenteleriyle ortaklığı olan eyalet eğitim acentelerine 10 program hazırladı. 1995 ve 2001 yılları arasında 45 milyon dolardan fazla karakter eğitimi organize eden topluluklara verildi. Bu para

1. Karakter eğitim materyallerinin geliştirilmesini ve daha geniş müfredata katılımını desteklemek,
2. Öğretmenler için profesyonel eğitim sağlamada,
3. Ailelerin, öğrencilerin ve toplumun belli bir planda katılımlarını ve programın uygulanmasını kolaylaştırmada,
4. Kapsamlı bir program değerlendirmesinde kullanılacaktır (U.S.D.E., 2007).

Entelektüel çevrelerde yapılan kulisler ve rahat gruplar devlet okullarında dünyevi karakter eğitim programlarının araştırılmasının önemini vurguladılar. Koordinasyonlar ve karakter eğitimi ortaklığı ile karakter eğitiminin eksikliği görünen devlet okullarındaki şiddet, gebelik ve düşük gibi problemlerin tekrarıyla mücadele için 90 yılların ortalarında temel pilot programlara başlanması için ülke ve federal bölgelerde meclis üyelerini ikna eden önemli başarılar elde etmişlerdir. İki taraf temsilcileri karakter eğitiminin devamlılığını, gelişmesini desteklerler ve kongre 1984’te Ulusal karakter sayılarını ilan eder.

Başlangıçtaki yaşamayla ilgili programı takip eden yıllarda eğitim reform aracı olarak müfredata karşı karakter eğitiminin daha geniş kullanılması için araştırmalar yapmaya başladı (Cooley,2008).

Hangi Karakter Eğitimi?

Karakter eğitimi genel bir tanımlama olarak kullanıldığı için çeşitli düşünce okullarının bakış açılarını ortaya koymak gereklidir. Geliştirilen karakter eğitimi programlarındaki farklı bakış açıları şu başlıklar altında toplanabilir:

1. Muhakeme–Alışkanlık: Bazı yaklaşımlar kişinin ahlakî muhakemesi ve düşünmeye vurgu yaparken diğerleri erdemli davranışın alışkanlık haline gelinceye kadar uygulanması üzerinde durmaktadırlar.
2. “Yüksek” Değerler–“Ara” Değerler: Bazı yaklaşımlarda öz-disiplin, cesaret, sadakat ve sebat gibi daha temel değerler öncelenirken diğerlerinde özen, nezaket, arkadaşlık gibi vasıta değerler önemsenmektedir.
3. Bireye Odaklanma–Çevre ve Topluma Odaklanma: Karakter birey için mi yoksa grubun norm ve şablonlarına mı oturmalı? Soruları da karakter eğitiminde farklı perspektiflerin duruşlarını belirlemektedir (Thomas, 1991’den aktaran Ekşi, 2003)

Karakter eğitimi açık ve acil bir ihtiyaçtır. Çünkü medeniyetlerin varlıklarını sürdürebilmeleri, ancak değerlerini yeni nesillere aktarabilmeleriyle mümkündür. Bu sebeple ailelerinden çok az ahlak eğitimi alan ve değer merkezli etkilerden uzak milyonlarca çocuk için okulun böyle bir misyonu yüklenmesi hayatî bir önem taşır. Dolayısıyla değerden bağımsız bir eğitim düşünülemeyeceğinden, doğru soru “Okullar değer öğretmeli midir?” değil “Hangi değerler, nasıl öğretilir?” sorusudur (Delattre ve Russell, 1993; Lickona, 1991; Williams, 2000; Wynne, 1995’ten aktaran Ekşi, 2003).

Lyon Revell okullarda karakter eğitiminin rol ve anlamının farkına varmak için yaptığı araştırmada, farklı sosyal, ekonomik ve etnik yapıdaki öğrencilerin bulunduğu okullarda yöntem olarak benzerlikler tespit etmiştir. Tüm okullar tematik yaklaşımı benimsemişti.

Ayrıca tüm idareci ve öğretmenler ve veliler karakter eğitimini desteklediler. Liselerde karakter eğitimi müfredatı verilirken poster, pankart, özel etkinlik veya seremonilerden yararlanmışlardı. Yapılan görüşmelerde, ilkokul seviyesindeki çocukların, eğitimin hikâyelerle verilmesinden ya da sınıf etkinliklerinde tartışılmasından dolayı karakter eğitiminden haberdar olmadıklarını ve müfredatın doğal bir parçası olarak gördükleri, lise öğrencilerinin ise, karakter eğitimine gerek olmadığını ya da bu sorumluluğun ailelerde olduğunu savundukları tespit edilmiştir.(Revell, 2002)

İyi bir karakter eğitim programı, gençleri yaşamlarıyla etkileşmesinde yardımcı olan olumlu etkilerin güçlü bir sistem kurar ve olumsuz davranışların oluşmasını engeller. Dahası, anti sosyal tutum ve davranışlar gibi problemler ortaya çıkmadan engellemeye çalışır(Battistich, 2003).

Kohn'un 1997'de yaptığı araştırma davranış çevrenin etkilediğini, karakter, yurttaşlık ve kimlikle ilgili sorunlara farklı ahlaki tutumların bireyleri nasıl etkilediğini gösterdi. Taylor'un 1996'daki araştırması da çevrenin çocukların inançlarını ve davranışlarını etkilediğini fakat küçük çocukların tecrübelerini müzakere ettiklerini ve yeniden yapılandıklarını gösterdi. Bu çalışmalar ışığında Perry, çocukların ergenlik döneminde sadece değerlerinin olgunlaşmadığını tecrübelerini yorumlamalarına ve aldıkları eğitime göre değiştiğini ve geliştiğini belirlemiştir(Revell, 2002).

Karakter eğitimi destekçileri, eğitim yöntemleriyle sadece ahlaki değerlerin iletilmediğini sosyal, politik, kişiler arası davranış ve hatta bazı karakterlerin kendisinin öğretilbileceğini ve öğrenilebileceğini belirtmişlerdir (Lickona in Hoffman, 1994'ten aktaran Revell, 2002).

Amerika'daki araştırmalar etkili karakter eğitim programlarının araştırılmasında uygulayıcılar bilimsel seçilen geniş ve çeşitli fikirlere sahiptir. Program geliştiriciler etkili uygulamalar için model olarak bu sonuçları kullanabilirler. Fakat birçok eğitimci hazır programlar kullanmak yerine kendi programlarını uygulamışlardır. Bu eğitimciler için daha uygundur(Berkowitz ve Bier, 2005).

Karakter eğitim uygulaması ayrıca başarı neticelerine sahip okullarda dört durumun tutarlı ve sağlam olduğu tespit edilmiştir.

1. Aile ve öğretmen karakter ve karakter eğitiminin ilerlemesinde modeldir.
2. Hizmet etkinliklerinde öğrenciler için nitelikli fırsatların sağlanması.
3. Yardımsever toplumun ve olumlu sosyal ilişkilerin ilerletilmesi.
4. Temiz ve saf fiziksel çevrenin sağlanması (Berkowitz ve Bier, 2005).

Karakter eğitiminin inisiyatif etkisini arttırmak için 9 madde tespit edilmiştir.

1. Amaçlarınızla eşleşen test edilmiş ve etkili uygulanan yaklaşımları seçmek.
2. Uygulayıcıları eğitmek.
3. Liderlerin desteğini sağlamak.
4. Karakter eğitimi değerlendirmek ve program gelişimine bilgi sağlamak.
5. Personel kültürünü içeren okul kültürüne dikkat etmek.
6. Okulla öğrenci arasında bağ inşa etmek.
7. Uzun süreli düşünmek ve sorumluluğu devam ettirmek.
8. Programları bir araya getirmek.
9. Aile ve toplum temsilcilerini dâhil etmek (Berkowitz ve Bier, 2005).

Karakter eğitimi birçok nedenden dolayı uygulanır. Okullar yol olmalı anlayışıyla yapılmalıdır. Karakter eğitim programlarının değerlendirmeleri sonucunda oluşturulan taksonomilerin ilk üç seviyesinin dört kategorisi vardır (Berkowitz ve Bier, 2005).

1. Risk davranışı

2. Sosyal yeterlilik
3. Sonuçlara dayalı okullar.
4. Genel sosyal-duyusal fonksiyonlar.

Her biri farklı şekillerde kategoriler ayrılmıştır. Örneğin risk davranışı; Risk hakkında bilgi ve inançlar, ilaç ve alkol kullanımı, cinsel davranışlar, koruyucu beceriler, şiddet ve kötü davranışlar kategorilerine ayrılmıştır. Ayrıca her kategori de farklı davranışlardan oluşur. Örneğin kötü davranış; çete faaliyeti, yalan söyleme, dalkavukluk, kaba davranış, yetişkin otoriteye muhalefet, hırsızlık ve barbarlık olarak yedi davranışa ayrılmıştır (Berkowitz ve Bier, 2005).

William Bennett eğitimciler için en büyük sorunun, okullarda hangi değerlerin geliştirileceği değil, devamlılığının nasıl sağlanacağı olduğunu belirtmiştir (Revell, 2002).

1992’de bir grup genç lider eğitimci ve ahlak hocaları Aspen, Colorado’da ahlakı öğretmek için bir plan yapmak amacıyla bir araya geldiler. Bu toplantı sonucunda açıklanan Aspen Deklarasyonu ile demokratik toplumların temel değerlerini oluşturan altı öz değer tarif edildi. Bunlar; dürüstlük, saygı, sorumluluk, adalet, şefkat ve vatandaşlıktır (DeVargas, 1998).

Bu ve diğer kaynakların senteziyle, Amerika’da karakter eğitiminin yenilenmesinde 14 özdeğerler listesi meydana getirmiştir (DeVargas, 1998).

Şefkat	Demokrasi
Özgürlük	Ümit
Adalet	Sevgi
Sadakat	Ahlaki cesaret

Saygı	Sorumluluk
Paylaşma	Öz denetim
Doğruluk	Dürüstlük

Karakter Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler

Her konuda olduğu gibi karakter eğitiminde de destekleyenler kadar eleştirenler de vardır. Şu anki karakter eğitim programlarındaki mantıksal yanlış karakter özelliklerini tamamen ahlaki yapmak ve geliştirmek için karakter özelliklerinden dolayı gelişimsel yolda ısrarıdır. Beyinlerde iddia edilen ahlaki kavram, yönetim şekliyle bir bağ sağlayan politik vatandaşlık duygularının etik gelişiminin ilkin bağlanmasıdır. İkinci problem politik durumdadır. Bu özellikleri emsal teşkil eden öğrencilerle doldurulmuş okullarda hangi problemlerin olacağına odaklanılır. Bu ideal atmosferde programın epistemolojik başarısızlığını çıkaracak sosyal problemler olduğunu iddia ederim (Cooley,2008).

İnsanlarda genel olarak yeniliğe karşı bir direnç vardır. Toplumsal yararına inansa bile gerekli desteği vermeyebilirler. Tüm öğretmenler zaman, materyal, aile ya da müfredatla ilgili engellerle karşılaştılar. Problem etme yerine dayanmalıdırlar. Paylaşılan bir inanç karakterle ilgili öğrencilerle çalışma önemlidir ve öğrencilere ve topluma yararlıdır (Brannon, 2008).

Değerler ve Karakter Eğitimi

Modern toplum bilim ve yaratıcılık konusunda gelişmeler sağlamış bu doğrultuda nesilleri yetiştirmiş olsa da değerler alanının daralması bireysel ve toplumsal açıdan pek çok sorunu ortaya çıkarmıştır. Birçok çalışmada; boşanma oranlarının artması, uyuşturucu madde bağımlılarının çoğalması, insanların yalnızlaşması, güvenlik sorunlarının artması gibi problemlerin arttığı ortaya çıkarılmaktadır. Bu problemlerin kaynağında değerlerin silikleşmesi ve bireylerin değerlerden uzaklaşması vardır. Bu problemleri çözmenin yolu da değer eğitiminden geçmektedir (Tokdemir, 2007).

Yüksek ve yararlı nitelik olarak tanımlanan değer (tdk.org. tr), belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak da tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir.(Erdem, 2003) Değer, bir insanın, çeşitli insanları, insanlara ait olan özelliklerini, istek ve niyetlerini, davranışlarını değerlendirirken başvurduğu kriter demektir. Değer, bir tek inanca değil, bir arada organize olmuş bir grup inanca karşılık gelir (Dilmaç, 1999).

Toplumsal değerler insan yaşamının önemli bir yanını oluşturur. Bir değer, belirli bir insan davranışının veya yaşam amacının, bir diğerinden daha üstün olduğu yönündeki tutarlı ve derin inançtır. Değerler toplumdan topluma ve zaman içerisinde değişir. Toplumlar değerleri doğrultusunda bazı davranışların sergilenmesini takdirle karşılar. Örneğin, sadakat, sevgi, cesaret, dostluk, temizlik, saygı, dürüstlük, nezaket ve benzeri, önem verilen toplumsal değerlerdir. Değerler toplum için değerlidir, değerlere uygun davranan insanlar da toplumun gözünde değerlidir (Dökmen, 2004).

Değerler; belli bir durum ve şartlara bağlı kalmaksızın, arzu edilen, yararlı görülen ve beğenilen şeyleri gösteren kıstaslar olarak da tarif edilebilir. Bir varlığın psikolojik, sosyal, ahlaki veya estetik açıdan taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı davranışlar onun niteliğini belirtir (Şirin, 1983'den akt. Dilmaç 1999).

Değerler en genel ifadesiyle, bir dünyaya bakış, bir insanı algılayış, bir bugün ve yarın üzerine düşünüş şeklinde somutlaştırılabilirse, bu somutlaştırma da tutarlı ve anlamlı olursa başarı öne taşır (Erinç,1995).

Bir toplum değerler kültürünü ailenin, eğitimin, iş yaşamının ve devlet yönetiminin içine koymadıkça gerçek anlamda uygar ve çağdaş bir toplum olamaz (Cüceloğlu, 1998).

Değer tanımlarına baktığımız zaman değerlerle bağlantısı en sık vurgulanan kavramlar inançlar, eğilimler, normatif standartlar ve tutumlardır. Değerlerle ilgili çalışmalarını yansımaları ülkemizde özellikle altmışlı yetmişli yıllarda değer yaklaşımları duyuşsal eğitimde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Dilmaç, 1999).

Yukarıda ifade ettiğimiz değerler tanımlarından yola çıkarsak değer; insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran inançlar bütünü olarak tanımlayabiliriz (Dilmaç,1999).

Değerlerden kaynaklanan güç, insanı ezmeyen, insanı küçültmeyen, insan onurunu yücelten bir güçtür. Davranışlarımıza yön veren değerler toplumsal baskı olmadan bizi etkiler. Davranışlar ya zorunlu uyma davranışı yani dış disiplin zoruyla olur; ya da içselleştirilerek kişinin kendine mal ettiği değerler vasıtasıyla olur. Onurlu bir yaşam için insan davranışlarını yönlendiren korku ve disiplin değil, değerler olmalıdır. Değerler iç disiplini oluşturur ve bu iç disiplin, değerler değişmediği sürece değişmez (Cüceloğlu, 1998).

Değerler toplumların var olmaları, devamlılıklarını sağlamaları ve birlik içinde işleyişlerini sürdürmeleri açısından önemlidir. Bu özellikleri ile değerler, toplumun üyelerince kabul görür ve korunup yeni nesillere aktarılır. Değerler bireysel ve toplumsal yaşantılar sonucu oluşan ilişkiler sonucu ortaya çıkan soyut ürünler ve kabullerdir. Bu kabuller davranışlara dönüştürülerek somutlaştırılırlar (Tokdemir, 2007).

Özgüven değerlerin özelliklerini şu şekilde belirtmektedir

1. Toplum ya da birey tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler, bireyin bilincinde yer eden davranış yönlendiren güdülerdir (Özgüven,1994'ten aktaran: Dilmaç, 1999).

Ahlaki Gelişim ve Karakter Eğitimi

Ahlak, bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kurallar olarak tanımlanır. Ahlâk olgusu karşısındaki tutumumuzun ahlâk eğitimi anlayışımıza da yansıdığı söylenebilir. Ahlâki düşüncüyü insanı suçlama ya da bağımlı kılma yönünde geliştirilen bu tutum ahlâk eğitimini de bu yönde oluşturacaktır. Oysa kişinin ahlâki anlayışa

sahip olması, geniş anlamda, kişinin gitgide bağımsızlaşması, kendi değerlerini özgür olarak seçmesi, kararlarını özgür olarak vermesi demektir. Ahlâkın kazanılması, aynı zamanda toplumsallaşmanın da gerçekleşmesi anlamına gelir. Şu halde, çocuğu aynı zamanda toplumsallaştırmayı amaçlayan bir ahlâk eğitimi, ya suçluluk duygusuna, ya bağımlılık eğilimine, ya da toplumsallığın ve ahlâkın reddedilmesine yol açacaktır (Dilmaç, 1999).

Bireylerin görevi, çocukların elde etmiş oldukları fikirleri davranışlara dönüştürmelerine yardımcı olmaktır. Eğer bu fikirleri davranışlara dönüştürebilirsek ahlâki eğitimimizde başarı sağlanmış olur. Çocukları, içinde yaşadığımız toplumun bir ferdi olarak düşünmeli ve düşündüklerini uygulayabilen bir fert haline gelmelerine yardımcı olmalıyız. Çocuklar, bedensel bakımdan bir bütün olduğu gibi ruhsal düşünsel ve ahlâki olarak da bir bütünlük içindedir. Çocuğa verilecek eğitimin de bu yönde olması gerekmektedir (Dewey, 1995'den aktaran Dilmaç 1999).

Piaget'e göre çocuklar ahlaki realizmden ahlaki göreceliliğe doğru gelişirler. Çünkü diğerlerinin niyetlerini anlamak ve kendilerinden daha çok çocukların problemlerini anlamak için yetenekleri gelişir. Piaget bu geçişi saygı ve bireylerin diğerlerinin üzerinde sonuçlarıyla olabilir. Ahlaki gelişimin amacı insanların özgüvenlerinin vicdanlarının bilinçli değerlendirmeler yapacak yeteneklerini gelişmesidir (Doyle, 1999).

Kohlberg ahlak gelişim dönemlerini 3 düzey ve 6 aşamada tanımlar (Aral vd.,2001).

1. Gelenek Öncesi Düzey: Bu düzeydeki çocuk, kültür içinde kabul edilen iyi ve kötü ölçülerine göre davranır. (i)*Ceza Ve İtaat Eğilimi*: Bu aşamadaki çocuklar sadece otoriteye uyar ve cezalandırılmaktan kaçınırlar. Genel olarak olayların dış görünüşüne ve meydana gelen olayın büyüklüğüne bakarak karar verirler .(ii)*Çıkara Dayalı Alış Veriş*: Bu aşamada çocuk için doğru, kendisinin ve çevresindekilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve somut değişime dayanan adil alış verişler yapmaktır.
2. Geleneksel Düzey: Bu düzeyde beklentilere ve toplumsal göreneklere uygun davranışlar göstermeye dayalı bir ahlak anlayışı vardır. (iii)*Kişilerarası Uyum*: Bu aşamada iyi davranış başkalarını mutlu etmektir. Benmerkezciliğin azalmasıyla çocuk

olaylara başkaları açısından bakabilme özelliğini kazanır. Kendisinden beklenen davranışı göstermenin doğru olduğu yargısındadır ve ana babası, öğretmeni ve arkadaşlarının kendisinden beklediği gibi davranırsa, onların sevgisini kazanabileceği, onlar tarafından takdir edilerek kabul göreceği düşüncesindedir. (iv) *Kanun ve Düzen Eğilimi*: Bu aşamada kişi toplumsal rolleri ve kuralları tanımlayan sistemin bakış açısını kabul eder, bireysel ilişkilerini bu sistem içindeki kurallar dâhilinde kullanır.

3. Gelenek Sonrası Düzey: Bu düzey ilkeli ahlaklık olarak da adlandırılır. Bu düzeydeki ahlak anlayışına ulaşmış olan bireyler, genelde toplumsal normlara, değerlere uygun davranışlar sergilemekle birlikte, insani değerlerle çatışan yasal düzenlemeleri sorgulayabilir. Kohlberg'in ahlak gelişimin bu en üst düzeyine çok az insanın ulaşabildiği belirtilmektedir (v) *Sosyal Sözleşme Eğilimi*: Kanunların kullanımı ve bireysel haklar eleştireci bir şekilde incelenir. Kanunlar, sosyal düzeni korumak, temel yaşama ve özgürlük haklarını güvence altına almak için gerekli görülmektedir. (vi) *Evrensel Ahlak İlkeleri Eğilimi*: Bu aşamada kişi ahlak ilkelerini kendisi seçip oluşturur. Bu ilkeler adalet, eşitlik gibi soyut kavramlara dayalıdır (Aral vd.,2001).

Kohlberg 1970'li yılların sonunda yaptığı araştırmalara bağlı olarak kuramını yeniden gözden geçirmiş ve bir basamağın sayısını azaltarak, ahlak gelişimini yine üç düzeyde, beş basamak olarak ele almıştır (Eden ve Akman, 1998'den aktaran Gökçek 2007).

Kohlberg'in ahlaki yaklaşımı, aşağıda niteliksel özellikleri göstermektedir;

1. Gelişim evreleri adım adım birbirini izlemektedir. Bir evre bitmeden diğerine geçilemez. Evre atlanamaz.
2. Gelişim herhangi bir evrede sona erebilmektedir. Kohlberg mahkûmların çoğunun çoğunlukla ikinci basamağın üzerine çıkmadıklarını belirtmiştir. Yetişkinlerin çoğunda dördüncü basamakta olduklarını gözlemiştir.
3. Bireyin ahlaki yargısı, ara sıra bir üst ya da alt evreye yoğunlaşmakla birlikte baskın olarak bir evrede yoğunlaşmaktadır.
4. Birey baskın olduğu evre düşüncesinden bir üst düşünceye yöneltilebilir, ancak bir alt düşünce evresine yöneltilemez.

5. Yaş her zaman gelişim göstergesi değildir. Bazı gençler yetişkinlerden daha yüksek evrelere ulaşabilmektedir.
6. Bilişsel gelişim ahlaki gelişim için gerekli ancak yeterli değildir (Güngör, 1993).

1970'lerin başında, Kohlberg araştırma grubu tarafından yönetilen boylamsal çalışmaların aşama etkisinde sapmalar ortaya çıkarmaya başlamıştır. Araştırmacılar, temel Kohlberg bünyesinde denenmiş evre tanımlamalarındaki düzenlemelere doğru bu sapmaları çözmek gerektiğini, diğer teorisyenler ise bunun yanında, teorisinin kendi içinde düzensiz verilere gerektiren önermenin önemli düzenler gerektirdiğini bulmuşlardır. Bu araştırma sürecinde ortaya çıkan en önemli noktalardan biri, etki alanı teorisinin Eliot Turiel ve meslektaşları tarafından geliştirilmesidir (Murray, <http://tigger.uic.edu/~Inucci/MoralEd/overview.html>).

Kohlberg, okullarda öğretilen değerlerin, toplumun tümü tarafından onay görmemesi ve bu değerlerin uygulanmasının karışık yapısından dolayı değerler üzerine odaklanmayı reddetmiştir. İnsanların aynı temel ahlak değerlerini ele aldıklarında değişik kararlar verdiklerini vurgulayan Kohlberg ahlak davranışını etkilemek için en iyi yaklaşımın ahlak gelişiminin basamakları üzerine odaklanması gerektiğine inanmıştır (Murray, <http://tigger.uic.edu/~Inucci/MoralEd/overview.htm>).

Kohlberg'in bu görüşlerine John Wilson karşı çıkmış ve ahlak eğitimi için bağımsız bir program hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Wilson'a göre ahlaki sorunların olağan çözümleri vardır, bu nedenle ahlaki duyguların ilgili kişilerin görüşlerine göre değişebileceğini söylemek sorumluluktan kaçmaktır. Wilson'un ahlak eğitiminin amacı, çocuklarda, akılcı yöntemlerle ahlaki kararlar alabilmeyi ve seçimler yapabilmeyi sağlayacak ahlaki bağımsızlığı oluşturabilmektir (Çileli, 1986).

Kavramsal gelişim ifadesinde ahlaki eğitiminin çalışılması oluşumundan beri doğrudan ve tahmin edilen ahlaki gelişim ve davranış arasındaki soru uzayıp gitmiştir. Teoristler, davranışın her nedense, kimlik, etki, ya da sosyal dinamikler gibi diğer kavramsal olmayan ahlaki gelişim boyutlarıyla, ilişkili olduklarını kabul ederler. Dolman ve Colby Aristo fikrini tekrar ifade ederler ki eylem, Kohlberg tarafından çalışılan Ahlaki yansımaların ve kültürel içerik ve yıllarca uygulamalar tarafından desteklenen duyuşal ve davranışsal refleks sistemlerindeki ahlaki alışkanlıkların birleşmesidir (De Vargas, 1998).

Piaget ilk olarak çocukların doğru ve yanlış hakkındaki inançları hakkında daha fazla bilgi edinmek için, çocukların oyunlarına odaklanmıştır. Okulların, çocukların doğruluğa dayanan genel kuralları çözmesini sağlayarak işbirlikçi karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmeleri gerektiğini belirtmiştir (Murray, <http://tigger.uic.edu/~Inucci/MoralEd/overview.html>).

Sınıf, günlük bazda olumlu karakter değerlerinin pekiştirildiği, modellendiği ve uygulandığı bir mekân olabilmeli, öğretmen de asıl görevin kendi omuzlarına yüklendiğinin olduğunun farkında olmalıdır (Anderson, 2000'den aktaran Ekşi, 2003).

Hutcheon, gelişmemizi kalıtım, fiziksel çevre ve kültürün etkileşimi olarak bireylerin gelişiminde “üçlü heliks” olarak algılar. Bireyler kültürün bilinçli yapıcılarıdır. Kültürün şekillenmesi bireylerin kalıtsal, çevresel etkileşimlerinden kaynaklanabilir (Doyle, 1999).

Herein ahlaki eğitimle ilgili bir problemi ortaya koymuştur. Aileleri ve okul yönetimlerini ahlaki eğitime geleneksel ahlaki değerlerle değil ölçümleri kullanarak vermelerine inandırılmalıdır. Ahlaki eğitim birçok insan için iyidir. Hangi değerlerin nasıl öğretileceği okullarda ve okul yönetimlerince hangi müfredatla uygulanacağı için konsensus oluşturuldu (Doyle, 1999).

Wayne Sailor ve arkadaşları okullarda pozitif davranış destekli eğitime dayalı standartlara sosyal davranış standartlarının eklenmesi ile ilgili 5 anahtar unsura ihtiyaç duyduklarını tespit ettiler.

1. *Katılma ve önleme*: Belli bir yöntemle sosyal davranışsal yöntemler genel sınıf ortamlarında ve okullarda çocuklara destek olmaya yardım eder(Sailor ve Roger, 2005).
2. *Evrensel uygulamalar*: Çocukların farklı eğitimsel ihtiyaçlarına uygun olarak bu yaklaşım uygulanmalıdır.
3. *Yüksek standartlara uydurma*: Yöntem, davranışsal beklentileri tanımlayan amaçları öğretilmelidir.

4. *Profesyonel gelişim*: Yöntem, metotlara dayalı araştırmaları kullanan öğrencileri yetiştirmek için öğretmen kapasiteleri yapılandırılmalıdır.
5. *Sorumluluk mekanizması*: Yöntem, özel standartlara yönelmiş veri sistemi ve her bir seviyede rehberlik eğitiminde başarıyı tanımlayabilecek indikatörlerle ilgilenmelidir (Sailor vd, 2007).

Şu unutulmamalıdır ki çocuk kendisine verilen kuralları, değerleri, düşünceleri kendi bireysel gelişim özelliklerine göre özümsemekte ve kendine özgü ahlaki değer yargılarına dönüştürmektedir. Çocukta ahlaki değer yargısının oluşmasında ve gelişmesinde aile, çevre, din ve okulun rolü bulunmaktadır (Başal, 2003).

Bireylerin görevi, çocukların elde etmiş oldukları fikirleri davranışlara dönüştürmelerine yardımcı olmaktır. Eğer bu fikirleri davranışlara dönüştürebilmesi ahlak eğitimimizde başarı sağlamıştır. Çocukları, içinde yaşadığımız toplumun bir ferdi olarak düşünmeli ve düşündüklerini uygulayabilen bir fert haline gelmelerine yardımcı olmalıyız. Çocuklar, bedensel bakımdan bir bütün olduğu gibi ruhsal, düşünsel ve ahlaki olarak da bir bütünlük içindedir. Çocuğa verilecek eğitiminde bir yönde olması gerekmektedir (Dewey,1985).

Öğretmen ve Karakter Eğitimi

Eğitimin en önemli halkası tartışmasız öğretmenlerdir. Onların yeterlikleri ve istekleri ölçüsünde gelecek nesillerin başarıları şekillenecektir.

Karakter eğitiminde daha doğrudan yaklaşımlara dönüş teklifleri öğretmenlere olağanüstü bir sorumluluk yüklemektedir. Pozitif rol modelleri olmak, müfredat çerçevesi içinde ahlaki konularda düşünme fırsatları sağlamak, ahlaka uygun bir sınıf iklimi yaratmak ve öğrencilere sınıf dışında hizmet programları, kulüpler ve danışmanlık yoluyla karakter eğitimi gerçekleştirmek bu sorumluluklar arasındadır. (DeRoche ve Williams, 1998; Lickona, 1991; Ryan ve Bohlin, 1999; Wiley, 1998; Wynne, 1997; Akt: Milson ve Ekşi,2003)

İdareciler, öğrenci karakterlerinin ve okul toplumunun iklimini olumlu yönde etkilemek için birçok şey yapabilirler. Bunları şöyle sıralayabiliriz.

- 1- Toplumu etkilemek. Aile eğitim geceleri düzenlemek. Birçok bölge aylık ve üç aylık dönemlerle karakter eğitimi toplantıları yapıyor. Bu toplantılar ailelerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin aynı dil ve beklentileri paylaşmasını
- 2- Karakter eğitiminin öğretilmesi için materyallerin öğretilmesi gerekir. Birçok kitap, video ve karakter eğitimi müfredatı ilave karakter eğitimi sağlaması mümkündür. Birçok okul öğrencilerinin ve öğretmenlerinin özel ihtiyaçlarını karşılamak için kendi programlarını kullanırlar.
- 3- Karakter eğitimine haftada en az birkaç gün izin verilmeli. Birçok öğretmen öğrencilere ve sınıflara olan etkilerini öğretmek için en az 10 dakika vakit ayırırlar.
- 4- Herkesin bildiği dil ve beklentileri kullanan tutarlı okul beklentileri belirlenmeli.
- 5- Tüm okul personeli karakterle ilgili okulun beklentilerinden haberdar olmalıdırlar. Bu tutarlı beklentiler ve öğrenci davranışlarının desteklenmesini sağlar (Brannon, 2008).

Bu çerçevede öğretmenin öğrenciler için bir model ve yol gösterici olması çok önemlidir. Öğretmen,

- Öğrencilere sevgi ve saygı ile muamele etmeli,
- Adil olmalı,
- Olumsuz davranışları uygun yollarla düzeltmeye çalışmalı,
- Kayırcılık, alay etme, zor durumda bırakma gibi öğrencinin öz güven ve saygınlığını zedeleyecek davranışlardan kaçınmalı,
- Öğrencilerin doğru davranışları ve ya cevaplarını onaylayarak hata yapma korkusunu azaltmalı,
- Öğrencilerin düşüncelerini ve ilgilerini ortaya koyabilmeleri için bir ortam hazırlayıp öğrencilerin görüşlerine değer verildiği gösterilmelidir (Ekşi,2003).

Aile ve Karakter Eğitimi

Karakter gelişiminin ilk eğitimcileri anne baba ve akrabalarıdır. Aileler ilgilendiğinde, öğrenciler üzerindeki etkiler pozitiftir. Ailenin ilgilenmesi öğrencinin daha akademik başarı ödülleriyle ilgili olumlu tutumlar ve beceri yüzdesinin gelişmesiyle sonuçlanır. Aileler çocuklarının birinci ve en önemli öğretmenleridir. Okula başlayan çocuklar, öğretmenler aileleri ve idarecilerin arkadaşlığı ile oluşan çocukların belli bir akıl, tutum ve davranış şekilleriyle karşılaşır. Karakter eğitimi ve ailenin ilgilenmesi açık iken öğrencinin karakter eğitiminde okul ve öğretmenin tam rolü oldukça belirsizdir (Brannon,2008).

Öğretmenler karakter eğitimi programlarında aileleri kapsayan beş yöntem tanımladılar.

1. Aile tartışma ve etkinliklerini içeren karakter eğitimi ödevi hakkında ne öğreteceğini ödevde eklemelidir. Her hafta aileleriyle ne paylaştıklarını öğrencilere sorulmalı. Bu ailelere çocukların okulda ne öğrendiği ile ilgili olarak evde destek için bir fırsat sağlar.
2. Mektup ya da web sitesinde, ailelere sınıfta ne yapıldığı paylaşılmalı ve düzenli olarak bir konuda sürekli karakteri vurgulamalı. Karakter eğitimi ile ilgili ne yaptığınızı ailelerle paylaşın. Bu ailelerin programdan haberdar olmasını ve sorular sormak ve ilgilenmek için fırsat sağlar.
3. Ailelerin yardım edecekleri sınıf kuralları, sonuçları ve yöntemleri hakkında ailelerin bilgilенmesine izin verin. Bu öğrencilerin düşünce ve davranışlarının doğru olarak etkilenmesi için gerekli olan tutarlılığın meydana gelmesinde yardımcı olacaktır. Aileler ayrıca iyi bilgilendiklerini hissettiklerinde ve sınıf kurallarını ve sonuçlarını anladıklarında davranış bozuklukları meydana geldiğinde öğretmenlerin destekleyicisidirler.
4. Aileleri gönüllü hizmete davet edin, böylece terminoloji ve davranış beklentileriyle karşılaşacaklardır. Eğitilmiş aile gönüllülerinden ihtiyaç duyulan yardım sağlanabilir. Bu aynı zamanda diğer ailelerin program, okul ve sınıf öğretmenleri hakkında olumlu düşüncelerini sağlayabilir.
5. Ailelerin ve çocukların birlikte ne öğrendikleri ile ilgili uygulama ve tartışma yapabilmeleri karakter eğitim ile ilgili olaylar planlayın. Olayların ayrıntılı

olmasına gerek yoktur. Aileleri için “ İlk Adım” güven sağlamalıdır. Birçok aile gönüllülükten korkar. Bir aile kahvaltısı ya da karakter gecesi onları işin içine sokmanın iyi bir yoludur (Brannon, 2008).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel desende oluşturulmuştur. Nitel araştırma yöntemlerinde, olay ve olgular doğal ortamlarında gözlemlenir. Bu bağlamda gerçeğin birden fazla ve sosyal olarak yapılandığına inanan nitel araştırmacı, sosyal olaylar araştırırken bunların gerçekleştiği doğal ortamda insanları inceleyerek araştırmasını yapar. Nitel araştırma yöntemleri, araştırmanın gerçekleştirildiği doğal ortamı anlamaya, tanımaya ve sonuçlara olan etkilerini açıklamaya duyarlı olduğundan eğitsel gerçekleri çok boyutlu olarak ortaya koyma imkânı tanır. Bu yönleri ile de eğitim araştırmalarında zenginlik katar (Işıkoğlu, 2005).

Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Bu bağlamda araştırmamızda nitel veriler, görüşme formu verilerine dayalı olarak ses kayıt cihazı ile elde edilmiştir. Eğitimcilerin, Karakter Eğitimi ile ilgili algıları görüşme tekniği kullanılarak araştırılmıştır.

3.2.Araştırma Gurubu (Katılımcılar)

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır. Alanda yapılacak gözlemler ve görüşmeler sonucu çalışma grubu belirlenir. Bu tür çalışmalar, uzun görüşmeler gerektirdiğinden çalışma grubunun sınırlı kalması doğaldır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmamıza 8 erkek, 2 bayan toplam 10 eğitimci katılmıştır. Konuyla ilgili 1 İl Milli Eğitim Şube Müdürü, 1 İlköğretim müfettişi, 1 okul müdürü ile sınıf öğretmeni fen bilgisi, Türkçe, sosyal bilgiler, resim, beden eğitimi din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinden birer öğretmenle görüşülmüştür.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden *maksimum çeşitlilik durum örnekleme* uygulanmıştır. Buradaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir. Aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmamızda katılımcıların isimleri A1 A2 ,...A10 gibi kodlarla belirtilmiştir. Bu kodların yanına cinsiyeti ve görevi/branşı yazılmıştır. Örnek (A2; E; OKUL MÜDÜRÜ).

3.3. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir. Olgulara ilişkin yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmenin araştırmacılara sunduğu etkileşim, esneklik yoluyla irdeleme özelliklerinin kullanılması gerekir. Araştırmacının görüşülen bireyle güven ve empatiye dayalı bir etkileşim ortam oluşturabilmesi önemlidir. Böyle bir ortam içinde bireyler kendilerinin bile daha önce farkında olmadıkları ya da üzerinde fazla düşünmedikleri yaşantılar ve anlamları dışa vurabilir, ortaya koyabilirler (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmada eğitimcilerin Karakter Eğitimi ile ilgili görüşlerini almak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan “Karakter Eğitimi İle İlgili Eğitimci Görüşleri Görüşme Formu” hazırlanmıştır.

Araştırmada yapı bakımından standartlaştırılmış açık uçlu görüşme kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşmenin temel amacı, aynı katılımcılara aynı tür sorular sorarak araştırmacının araştırmaya etkisini azaltmaktır. Böylelikle araştırmacı tam ve sistematik bilgilere ulaşır (Patton, 1990’dan aktaran Yaman 2007).

3.4.Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmada geçerlilik araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Görüşülen bireylerden doğrudan alıntılara yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçlar açıklamak geçerlilik için önemli olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmamızda da kodların ve kategorilerin elde edildiği eğitimcilerin görüşlerinden birebir alıntı yapılarak geçerlilik sağlanmıştır.

Konu ile ilgili literatür incelemesi, alt problemler ve araştırılacak konu düşünülerek görüşme soruları hazırlanmıştır. Bu sorular, konu uzmanlarınca değerlendirilerek görüşme formuna son hali verilmiştir.

3.5.Verilerin Toplanması

Araştırmada görüşmeler araştırmacı tarafından, kişiye uygun mekânlarda gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

3.6.Verilerin Çözümlemesi

Olgubilim araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu amaçla yapılan içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkarılması çabası vardır. Sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bunun yanında ortaya çıkan temalar ve örüntüler çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Görüşme kayıtları yazıya dökülerek incelenmiştir. Eğitimcilerden elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın saptanması (Yıldırım ve Şimşek, 2005); verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi sürecidir (Patton, 1990'dan aktaran Yaman,2007).

Araştırmamızın veri işleme sürecinde kodlama, daha önceden belirlenmiş kavramların yanısıra verilerin işlenmesi esnasında ortaya çıkan kavramlara göre yapılandırılmıştır. Ardından kodları genel düzeyde açıklayan kategoriler (temalar) belirlenmiş ve bulgular yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

BÖLÜM 4

BULGULAR ve YORUM

4.Görüşme Sorularıyla Elde Edilen Cevapların İçerik Analizi

4.1.Eğitimcilerin Karakter ve Karakter eğitimi ile ilgili algıları

Bu bölümde eğitimcilerin karakter ve karakter eğitimi ile ilgili algılar olarak iki bölümde incelenmiştir.

4.1.1.Karakter ile ilgili algıları

Eğitimcilerin Karakter ile ilgili algılar davranışlar üzerinde yoğunlaşmaktadır.

“Karakter tabii ki öncelikle insanın doğuştan getirdiği Allah tarafından kendisine bahşedilen bir takım hususların ailedeki eğitim aile yapısı toplum yapısı ve okuldaki eğitimle birleşerek onun bünyesinde oluşturduğu bir takım hususlardır diye düşünüyorum.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Kısaca karakter bana davranış çağrıştırıyor çünkü olumlu olumsuz davranışların tümünü ben karakter olarak düşünüyorum”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“Bana göre insanın dışa yansımasıdır. İç dünyasının dışa yansımasıdır.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“karakter insan kişiliğinin davranışlara yansıması bütünüdür bence. Ailesinden okuldan çevreden aldığı eğitimin davranışlarına yansıması biçimidir. Gerek sözlü gerek davranış olarak bence böyle bir yapıdır karakter.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Kişinin yaptığı hareketler kişiliğini gösterir.”(A10; K; BEDEN E.)

“Kişinin sahip olduğu huylar, davranışlar, hareketleri, duruşu veya tavırları karakter özellikleri deyince bu tür şeyler geliyor aklıma.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“Karakter eğitimi deyince içerisine ahlak kişilik gibi kavramların yer ettiğini düşünüyorum. Toplumumuzun birtakım ahlakla ilgili, karakter eğitimi ile ilgili normları var onların insanlara aktarılması olarak algılıyorum.”(A8; E; FEN VE T.)

Eğitimcilerin daha çok toplumsal değerlerle irtibatlandıkları karakter algıları da vardır.

“Bir kere karakter dediğimizde her toplumun kendine ait kuralları var yani bir insan tiplmesi var. Bir toplum içerisinde sizin uyumlu hareket edebilmeniz için mecburen oraya uyum sağlamak zorundasınız. Ve yahut ta o toplumda mutlu olmak istiyorsanız. O toplumun belli bir takım dengeleri var.”(A6; E; RESİM)

“Karakterin bizim dilimizdeki, daha doğrusu orijinal Osmanlıdaki karşılığı şahsiyet. Ben bunu kullanmak istiyorum. Ama bu şahsiyetin de kullandığımız bir kelimeyle akrabalığını söylemek lazım: müşahhas. Müşahhas ile şahsiyet aynı kökten gelir. Bu şunu sağlar bize elle tutulan gözle görülen kendine ait kendine münhasır protatif veriyor bize.”(A7 ;E.;DİN K.)

“...öğrencimizin yerine göre hareket etmesi bana göre bir karakter unsurudur. Hani ders saatinde ders oyun saatinde oyun uyku saatinde uyku neyin ne zaman nasıl yapılacağını bilmesi dolayısıyla bunun içerisinde sevgiyi, saygıyı uyumlu hareket edebilmeyi hepsini alabiliyoruz.”(A6; E; RESİM)

4.1.2.Karakter eğitimi ile ilgili algılar

Eğitimciler, karakter eğitimini daha çok toplumsal değerlerin öğrencilere aktarılması olarak algılamaktadırlar.

“Karakter eğitimi deyince içerisine ahlak kişilik gibi kavramların yer ettiğini düşünüyorum. Toplumumuzun ahlakla ilgili, karakter eğitimi ile ilgili normları var onların insanlara aktarılması olarak algılıyorum.”(A8; E; FEN VE T.)

“...karakter eğitimi diyoruz ki eğitim de davranış bilimidir. Şimdi okul eğitim verir çevre verir aile verir. Okulun verdiği eğitim içtenlik eğitimidir yani olumlu davranışların verildiği eğitimidir.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“...O’na verilen kurulan imkânlar yetiştirilme tarzı karakteri değiştirebilir. Bu da karşılaştığı olaylar. Mesela çok farklı bir olayla karşılaşmıştır bugüne kadar yapmış olduğu bir şeyin yanlış olduğunu anlayıp karakterinde bir değişikliğe uğrayıp bir daha o şeyi yapmayabilir.” (A10; K; BEDEN E.)

“...Ama dış etkenlerle çocuğun yaşam ortamı ailesi arkadaşları düzgün bir karakter yapısına itmemişse o yolda öyle devam ediyor doğuştan olduğuna inanmıyorum. Çevre şartları daha etkili çünkü mesela bizim birinci sınıfa gelen bir öğrencimizin eğer onu iyi bir yola sevk edersek beşinci sınıfta çok değiştiğini görüyoruz. Benim görüşüm toplumda suçlu yoktur. Mesela hırsızlık yapan şiddet uygulayan kişileri bunu çevre etkiliyor Çocuğun suç işlemesinin sebebi tamamen çevre. Çok iyi bir ortamda yetiştirilseydi mutlaka yapmazdı diye düşünüyorum.”(A4; K. ; SINIF)

“...Yani şimdi hani toplumumuzda çok kullanılıyor ya *karaktersiz* denilen bir tabir var. Şimdi orada neyi kastediyor. Yani çocuğun o bahsettiğimiz eğitim süreci gibi bir eğitimi almadığını gösteriyor. Belli bir karakter oturmamış çocuğun yani bir şey verilmediği anlamındadır.” (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

4.2.Eğitimcilerin Karakter Eğitimi Programları ile İlgili Algıları

Karakter eğitim programı ile ilgili eğitimciler ideal bir programın öğrencilere verilecek değerlere göre şekilleneceğini belirtmişlerdir.

“Yani ideal olan şeyleri hayatta uygulayabilecek bir program. Ne olabilir ideal olan şey, yalan söylemeye tenezzül etmeyecek. Başkasını aldatmaya tenezzül etmeyecek devamlı yardımseverlik duyguları ön planda olacak toplumla herkesle ve kendisiyle barışık bir yapıya sahip olacak karakter eğitimi programı budur”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“Bence karakter eğitimi programı okullara yönelik çok gerekli bir eğitim projesi. Karactersiz bir toplum olmaz. Bunun bizi yönetenler özellikle bunun nedenlerini esas temelden sosyal olarak ele alıp ekonomik sosyal temelleri ele alıp nasıl ne yaparsak ne olursa bunu ortadan kaldırırız diye değerlendirmeleri yapmaları gerekir ona göre kapsamlı bir program uygulaması gerekir. İşte okullarda eğitim sisteminin yeniden ele alınması lazım.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Rehberlik dersinde çocukların karakterlerini çizebilecekleri konulara değinilmeli. Ama bunun yanında özellikle bazı branşlarda yani örnek olarak matematik öğretmenin saatlerce çocuğa karakter ile ilgili bilgi veremez. Ama kim verebilir? Din dersi öğretmeni verebilir. Beden öğretmeni verebilir. Sosyal bilgiler öğretmeni verebilir Türkçe öğretmeni verilebilir. Yani her öğretmenden bu beklenemez. Çünkü dediğim gibi bazı dersler bir müzik dersi mesela. Müzik dersinde de verilebilir. Resim dersinde de verilebilir.”(A10; K; BEDEN E.)

“Tarihin kaydettiği en büyük komutanlardan biri, benim iki babam var demiş biri vücudumu dünyaya gelmesine vesile olan biri de daha önemli beni idrak ve bilinç düzeyinde var eden. Buradan hareketle bence karakter önce oturur sonra gelişir. Nerde oturur, 0 6 yaş arasında %50 ‘si oluşur. Gerisi de ölünceye kadar oluşur. Bu 2. Yarıyı sonrakiler oluşturuyor, yerleştiriyor veya yeniliyor. Programlar buna göre planlanmalı.”(A7 ;E.;DİN K.)

“Programda öncelikle manevi değerlerin verilmesi gerekir. Ölçülü olmak sorumluluğu almak sevgi saygı öğrenmek lazım. Bazı değerlerimiz bilmesi lazım. Çok milliyetçi değilim ama bir toplum için gerekli bunlar. Arkadaş sevgi saygı, çocuklara da daha çok mantık ve bilinç gerekli.”(A4; K. ; SINIF)

Eğitimcilerin ikisi sadece öğrencinin eğitilmesinin yeterli olmayacağını, program hazırlanırken aile ve diğer paydaşların da eğitilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Şöyle bir program olur Yani yaş seviyesine göre çocuğun davranışların topluma olan görevlerini, sorumluluklarını kazandıran ona o bilinci veren bir çerçeve belli bilinci veren bir program dâhilinde hazırlanan hepsini içine alan bir program. Sadece okulda verilen bir karakter eğitimi bilmiyorum. Program etkili faydalı

olur ama aileyi de etkilemesi lazım. Eğer böyle planlanmazsa verim alınmaz ya da çocuklardan beklenen karakter eğitimi dediğimiz davranışlar kalıcı olmaz. Belki o dönemde uygulanır ama kalıcı olmaz.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“Bu program içerisinde ilk başta aile, aile bilincinin oluşturulması, sosyal çevrenin farkına varılması. Aile ile başlıyor. Ailenin etrafındaki olgular, kimler var sosyal çevresinde, bu kişi değerlidir neden değerlidir bunları vermemiz gerekiyor. Ondan sonra bunun bir işi var. Öğrencilik bir meslektir. En iyi iş öğrencilik denir ya bu mesleğini yapabilmesi için birtakım kurallar var ama o kurallar sadece o işi yapabilmesi için değil.”(A6; E; RESİM)

İki eğitimci ise, öğrencilerin farklı özellikte olmalarından hareketle programın esnek bir yapıda olması gerektiğini belirtmişlerdir.

“İyi bir aile bireyi iyi bir öğrenci her şeyin iyisini olabilme eğitiminin verilmesi lazımdır. Tabii ki eğitimde bir tane doğru yok kişiden kişiye farklılıklar gösteriyor sizin en iyi dediğiniz metot en güzel benimsediğiniz uyguladığınız metot bir başka öğrenci üzerinde etkili olmayabilir. Belki de çok doğru bir metottur yani. Ama sizin o metodunuz o öğrenci bünyesinde geçerli olmayabilir. Kişiye göre tabi yani bu karakter eğitimi konusunda bir program hazırlanacaksa bir çalışma yapılacaksa kişilik özelliklerinin çok dikkate alınması lazım yani teknik programdan ziyade değişken program esnek bir programın olması daha uygun olur diye düşünüyorum.” (A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Yani bir Türk insanının nasıl olması gerektiği temel özelliklerinin neler olması gerektiği şeklinde böyle bir oturmuş bir çalışma yok bu olmayınca nasıl karakter eğitimi olacak eğitimi nasıl olacak bu konuda çalışma yapılmış değil bana göre yapılan çalışmalarda sadece yüzeysel söylemekle de bu iş olmuyor yani bunun bir sistematik şekli olması lazım daha dar açıdan başlayan yukarıya doğru belli periyotlarla devam eden bir sisteminin olması lazım böyle bir şey yok.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

4.3. Eğitimcilerin Okullarda Karakter Eğitimi Verilmesi ile İlgili Görüşleri

Eğitimciler, öğrencilere insani değerleri verilmesi için bir eğitimin gerekliliği konusunda hemfikirdirler.

“Tabi ki var. Bir milli eğitim temel kanununda ne diyoruz iyi insan iyi vatandaş iyi yurttaş yetiştirmek görevimiz. Başka bedenlen ve zihnen dengeli insan yetiştirmek zaten karakteri çiziyor hangi karakterde iyi insan olacak dürüst insan olacak faziletli insan olacak çalışkan insan olacak. Buna karakter dememiş ama davranış çerçevesini çizmiş.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“Var belki de en çok ona ihtiyaçları var. Karakter konusunda da öğrenci bazında düşünüyoruz. Bizim öğrencilerimizde okullarımızda yani bir Türk yapısı Türk

geleneği Türk örfü âdeti yok. Öğretmenlerde eğitimcilerde de bu yok.” (A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“Bence var. Çocukların karakter eğitimine ihtiyaçları ilköğretim okulunda özellikle var. İlköğretim okullarında hatta ortaöğretimde de gerekli planlı programlı eğitim verilirse o çocuğun karakter özellikleri üzerine olumlu değişiklik olacaktır.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Kesinlikle var hem de aşırı şekilde var. Çocuklar gerçekten ailelerinden geldiklerinde aşırı derecede ilgilen şımarık bir karakterle geliyorlar. O da zamanla değişebilir. Değiştirebildiğimiz kadar değiştiriyoruz ya da değiştiremiyoruz.” (A10; K; BEDEN E.)

“Mutlaka var. Önce ailede verilmeli eğitime okulda devam edilen süreçte o karakter eğitim süreci çocuğa verilmesi lazım.” (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“Bana kalırsa var. Çünkü bizim öz değerlerimizden habersizler. Dolayısıyla sistemli bir şekilde çocuklara verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (A8; E; FEN VE T.)

“Milli ve evrensel değerleri tabii ki öğrencilerin alması için bakanlığın programlarda benimsemiş olduğu eğitim programlarında benimsemiş olduğu bir takım kazanımlar var.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

Eğitimcilerin üçü, okulda verilen karakter eğitiminin yalnız başına yeterli olmadığını, aile, televizyon vb. kısaca toplumun eğitime ihtiyacı olduğunu belirtmişlerdir.

“Esas çocuk karakter eğitimin annesinden babasından alıyor. Okulda verilen eğitim o konuda çok önemli çevre önemli. Televizyonun son zamanlarda karakter eğitiminde olumlu ve olumsuz çok etkisi oluyor. İşte burada eğitim devreye giriyor. Ailelerin yaşadığı ekonomik sıkıntıların çocuğun karakterini olumsuz yönde değiştirebildiği de bir gerçek.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Gençlerimiz oturup kalkmasını doğru sözlü olması yemek adabı, yalan söylememe gibi şeylerden hiç haberleri yok. Herkes benim gördüğüm kadarıyla ben işim göreyim de doğru ya da yalan söyleyeyim bunu önemi yok gibi bir yaklaşımı var bence bu çok rahatsız edici. İnsan İşimi nasıl hallersem halledeyim yani yolu önemli değil diyorsa demek ki kendine ait bir karakter bir kişilik yapısı yok dünya görüşü yok demektir. İnandığı bir değer sistemi de yoktur ki bence en başlangıç o. Öğrencilerin böyle bir eğitime ihtiyacı var.”(A8; E; FEN VE T.)

“Genelde okul içerisinde okul hayatında sınırlı kalıyor. Evrensel karakter anlamında çocuklarımızın çok da okullarda açılmadıkları yani onlara bir açılım kazandırılmadığını görüyoruz. Biraz da eğitimcilerin karakterleriyle bağlantılı bizim karakterlerimizi sonuçta eğitime yansıtıyoruz ben okul müdürüyüm kendi karakterimi yansıtıyorum. Karakter gelişimini karakter eğitimimi sürekli

kazandıramadıktan sonra tabii ki öğrencilerim de benimle sınırlı kalması gayet doğaldır.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

Bir eğitimci okullarda karakter eğitimi ile ilgili bir sorgulamanın yapılmadığını belirtmiştir.

“Dönemsel olarak bizim eğitim aldığımızda üniversite yıllarımızda karakter eğitimi çok baskın önemsenen bir eğitim değildi. Eğitimci olduğunuz zaman okullara gideceksiniz karakter eğitimi konusunda şunları şunları yapacaksınız diye hiçbir okulda sorulduğunu sorgulandığını ben düşünmüyorum. Sorgulandı ama öğrencinin olumsuz bir davranışını düzeltmekle alakalı. Çok önemli ama farkında değiliz belki bir şeyler yapıyoruz ama ne kadar doğru yapıyoruz veya ne kadarını yapamıyoruz bunun farkında değiliz.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

4.4.Eğitimcilerin Rehberlik Derslerinin Karakter Eğitimine Olan Etkisi İle İlgili Algıları

Eğitimcilerin rehberlik dersinin karakter eğitimine olan etkisi ile alakalı görüşleri olumlu ve olumsuz olarak iki şekilde incelenmiştir.

4.4.1Rehberlik Dersiyle İlgili Olumlu Görüşler

Eğitimcilerin sadece ikisi rehberlik dersinin karakter eğitimiyle alakalı olumlu değişiklikler yaptığı görüşündedir.

“Son üç yıldır rehberlik programları değiştirildi. Daha önce ki bizim rehberlik dönemlerimizi hatırlayın öğretmen gelirdi otobiyografi yapardı bir takım test ve teknikleri uygulardı. Çok da sonuçları olmazdı çözümleri olmazdı aslında. Bu son üç yıldır milli eğitim bakanlığı programı değiştirdi. Artık bir öğretmen rehberlik dersine girerken normal bir derse giriyormuş gibi onun bir programı var bir kazanım esasları var. O kazanım esaslarına göre öğretmen o programı o çalışmayı yapıyor etkinliği yürütüyor öğrencinin bir takım değerleri kazanması bir takım problemleri çözme yöntemlerini öğrenmesi gibi bir kazanım hususu var program değişti açıkçası olumlu yönde.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Baktığımızda rehberlik programları veriliyor elimize uygulanıyor. Fakat uygulama programlarına baktığımızda karakterle ilintisi var Yani mutlaka var çünkü rehberlikte ne deniyor işte anne baba sevgisi, itaat, dinleme, yalan söylememe rehberlik programları içerisinde var.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

4.4.2.Rehberlik Dersiyle İlgili Olumsuz Görüşler

Eğitimcilerin yedisi rehberlik derslerinin karakter eğitimi konusunda yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

“Türkiye’deki rehberlik dersleri hem içerik olarak hem de uygulama olarak karakter eğitimini çocukların bu tür eğitiminde kullanılırken direk etkisinin olduğuna ben inanmıyorum.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“...ben şu andaki rehberlik eğitimin onu karşılamadığına inanıyorum. Ona daha geniş yer ayırmalı milli eğitim sistem ona daha geniş yer ayırmalıdır.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Değil, Bence yeterli değil Okullarımıza bence rehberlik ne şekilde ilerliyor bilmiyorum. Angarya. Olsun bitsin.”(A10; K; BEDEN E.)

“Okullarımızda rehberlik çok zayıf.”(A7 ;E.;DİN K.)

“Rehberlik bizim istediğimiz boyutta gitmiyor. Bizim rehberlik derslerimiz vardı lisede dersimizde rehber öğretmen gelir sohbet eder konuşurdu, sorunları olanları dinlerdik. Ama bizim sınıfta rehberlik dersi haftada bir ders var onu öğrencimiz açısından faydalı olduğunu görmüyorum. Mesela ben kendim çalışma yapıyorum.”(A4; K. ; SINIF)

“Şu anda uygulama bence amacına göre uygulanmıyor.” (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“Bana sorarsanız rehberlik derslerinin hiçbir özelliği yok.”(A6; E; RESİM)

Eğitimciler, rehberlik derslerinin karakter eğitiminin verilmesinde yetersiz görmelerinin iki ana nedenden bahsetmişlerdir. Birincisi rehberlik ders müfredatı, ikincisi de öğretmenlerin yeterlilikleri.

(i) Müfredata Dair Olumsuz Görüşler

Eğitimcilerin dördü, rehberlik dersi müfredatının karakter eğitimi içermediğini, uygulanan testlerin bu amacı gerçekleştirmekten uzak olduğunu belirtmişlerdir.

“...Rehberlik sadece yeterli değil. Psikolojik danışmanlık ta olsaydı, kendini gerçekleştirme diye tabir ettiğimiz kişinin kendini tanıması özgüven duyması kendi kabiliyetlerini kendi yeteneklerini keşfetmesi rehberliğin ana unsurudur. Keşke 1970 den 1983’e kadar uygulanan rehberlik programı olsaydı. İnsanı tanımak insanın kendisini tanımasına yardımcı olma çalışmaları karakter eğitiminin ilk adımıdır.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

Rehberlik derslerinde biz genelde şunu istiyoruz problemlili öğrencilerin problemlerinin çözümüne yönelik çalışma yapılan bir birim. Okullardaki rehberlik kurullarının yaptığı ile karakter eğitimi ayrı bir şey. Çocuğun şekillenmesi lazım. Karakter eğitimi böyle olmalı ama rehberlik dersleriyle rehberlik kurullarıyla bu

benim anlattıklarımın bir bağlantısı yok. İçerik olarak da bir bağlantısı yok. (A1;E;İL YÖNTİCİSİ)

“...Bir takım testlerin devamlı o çocuklara uygulatılması. Yani laf olsun cevaplar vermeleri. Yani bunları yapsak ne olur yapmasak ne olur. “kimdir bu” testi. “Kişilik” testi, daha değişik testler. Ama bana göre çocuğun karakterini değiştirecek etkinlikler değil. Sadece bu çocuk nedir, bu çocuk kimdir? Ona da çocukların zaten %70i diyebilirim ki doğru cevaplar vermiyordur. Samimi değiller kesinlikle. Madem bu olmuyor oturmuyor. Başka bir şekilde uygulanabilir bu.” (A10; K; BEDEN E.)

“Orda çocuklara uygulanan bir test o öylece kalıyor biz öğretmene veriyoruz değerlendirmeyi yapıp. Orda olay bitiyor geri dönüşümü olmuyor. Çocuklara artık sağlayacağı bir şey yok gibi geliyor bana.” (A4; K. ; SINIF)

Bir eğitimciler ise rehberlik müfredatının karakter eğitimi içerdiğini fakat uygulamada sorunlar olduğunu belirtmişlerdir.

“...Rehberlik dersleri içerik olarak karakter eğitimi içeriyor fakat genelde çocukları sınava hazırlama gibi uygulanıyor. Çocukları karakterlerini oturtmak davranışlarıyla ilgili düzeltme boyutunda bir çalışma yok. Uygulandığını tahmin etmiyorum.” (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

(ii) Öğretmenlere Dair Olumsuz Görüşleri

Eğitimcilerin dördü, rehberlik dersiyle ilgili olarak öğretmenlerin programı uygulamadığını veya davranışlarının öğrencileri olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

“Yani öğretmen arkadaşlarımızın da tutumu açıktır. “Yine şimdi bunlar ne? Bunlarla mı uğraşacağız? İşimiz var gücümüz var. Sizin göreviniz ne?” gibi sorular. Öğretmen ve öğrenci işbirliği olmadan rehberlik uygulanması mümkün değil. Ben şuna kesinlikle katılmıyorum Rehber öğretmen var ya tamam her şeyi o yapsın. Böyle bir şeyin verimlilik getirmesi mümkün değil.”(A10; K; BEDEN E.)

“...Rehberlikçiler rehberliğe muhtaç. Bu çok acı bir şey. Yani bir okulun rehber öğretmeni yok, bu bir problem. Sonra geliyor o da başka bir problem. Maalesef çok sönük ve çok zayıf. Okulda yaptığı etkinlik şu ki iki haftada “hocam buyurun kâğıt” “ne olacak bu?” “doldurulacak” sonrası ne olacak sonrası yok: Rehberlik adı üstünde rehber yola götüren yol gösteren demek. Kendi yolu görmeyen nasıl götürecektir?” (A7 ;E.;DİN K.)

“Testlerin dönüşü bize gelmiyor. Ama çok sorunlu bir öğrenci olduğu zaman rehberlik öğretmenine gönderiyoruz. O işte kendi yöntemlerini uygulayarak mutlaka faydalı oluyordur.” (A4; K. ; SINIF)

“Sadece öğrencilerin ders çalışıp çalışmama şeklinde yönlendirilmiş, şartlandırılmış. İşte sınavda neler yapılacak, öğrencinin çalışması için neler yapılmalı bu tarz onun dışında çocuğun karakter eğitimi ile ilgili çalışılmıyor.” (A6; E; RESİM)

Bir eğitimci ise, öğretmenlerin iş yükünün fazla olduğunu, bu nedenle rehberlik dersinden yeterli verim alınamadığını söylemiştir.

“Rehberlik dersleri tam anlamıyla okullarda uygulansa belki kapatır ama bir okulda bir rehberlik öğretmeni var rehberlik ile ilgili bütün sorunları öğretmenlere yüklüyorlar öğretmene başka şeylerde yüklüyorlar. Bir sürü sorun var öğretmenin o da ne kadar ilgileniyor ne kadar ilgilenecek o da çok zor.” (A5; E; TÜRKÇE)

4.5.Eğitmcilerin Ders Müfredatlarının Karakter Eğitime Olan Etkisi İle İlgili Görüşleri

Eğitmciler, müfredatın karakter eğitimi ile ilgili olumlu ve olumsuz olarak iki bölümde incelenmiştir.

4.5.1.Ders Müfredatları İle İlgili Olumlu Görüşler

Eğitmcilerin beşi ders müfredatlarının karakter eğitimi içerecek şekilde oluşturulduğunu belirtmişlerdir.

“Öğretmenin çok da yeteneklerini bağlamıyor. Zaten yapacakların belli. Yapacaklarınız belli işlem basamaklarını uyguluyorsunuz sınıfın bireysel ve toplumsal olarak bir takım kazanımlar elde etmesini sağlıyorsunuz şu anda bakanlığın değişikliklerini beğeniyorum, güzel.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Beden eğitimi olarak çocuğa bir şekilde karakter ister istemez çiziyoruz. Çünkü sonuçta çocuğa sorumluluk duygusu veriyoruz. Kendine güven duygusu veriyoruz. Çocuk bir şey başardığında kendine güven duygusu, beceri duygusu, hep beraber oyun oynayabilme duygusu, kazanma duygusu, kaybetme duygusu. Diğer müfredatlarda karakter az da olsa veriliyordur diye düşünüyorum. Çünkü bir iş yapıyor sonuçta. Bir öğretim var yani. Bir eğitim var bir öğretim var. Onun içerisinde işte çocuk parmak kaldırıyor kalkıyor sözlüye kalkıyor sonuçta orada bir sorumluluk alıyor. Tahtaya çıkıyor. Verilene cevap veriyor. İşlem yapıyor yani, bir şeyler yapıyor orada karakterini belirliyor bir şekilde.”(A10; K; BEDEN E.)

“Sosyal bilimler konularının kazanımlarına baktığımızda çocukların karakter eğitime uygun konular var. Mesela, altıncı sınıfların yedilerin sosyal bilimler ünitelerine baktığımızda var. Biliyorsunuz vatandaşlık derslerini kaldırdılar. Vatandaşlık dersi karakter eğitimi ile daha yakından ilgisi olduğu için onu altıncı ve yedinci sınıflara dağıtmışlar. Vatandaşlık bilinci hak ve sorumluluk hakkı nedir

seyahat hakkı kişi dokunulmazlığı özel hayatın gizliliği bu konular karakter eğitimi için çok uygun. Orada öğretmenin rolü önemlidir. Bu tür konular çok var. Ama yeterli mi değil mi biraz da öğretmenin çok önemli. Öğretmenin orda yaklaşımı sırf konuya bağlı kalayım vereyim derse onu tam veremeyebilir.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“...özellikle ilköğretimdeki müfredattaki seçmeli dersler güzel. Örneğin halk kültürü dersi tamamen geleneklerimizi yöresel ele almış bir yeni gençlere yeni çocuklara öğretiyor. Nedir bu geleneklerimiz gelenekler değince ben üst değerlerimiz olarak kabul ediyorum. Geçmişte ahlak dersinde öğretiliyor sadece ahlak şimdi din bilgisi ve ahlak kültüründe öğretiliyor yani derslerin adı da değişse her branşın içerisinde var bunlar.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“Müfredatı biz Avrupa’dan getirdik. Türkiye şartlarına uygun mu değil mi diye masa başında karar aldık. Güzel bir sistem olduğunu düşünüyorum.” (A4; K. ; SINIF)

Eğitimcilerden biri müfredatta karakter eğitiminin olduğunu ama sınav sistemi nedeniyle herhangi bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

“...Milli Eğitim Temel Kanunu zaten bunun çerçevesini çizmiş milletin temel kanunu tüm müfredatının başıdır ancak aksıyor mu evet aksıyor. Ne aksıyor? Sınav sistemleri aksatıyor. Çünkü sınav sistemi yarışmacı bir eğitimi getirdi yarışmacı eğitim sadece soru bankalarına yönelik öğrencileri devamlı düşünmeden kabullenmeyi itaat etmeyi öğreten bir sistem haline getirdi.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

4.5.2.Ders Müfredatları İle İlgili Olumsuz Görüşler

Eğitimcilerin yedisi, ders müfredatlarının karakter eğitimine etkisi ile ilgili olumsuz görüş belirtmişlerdir.

“...Fen bilgisi açısından baktığımızda karakter eğitiminin çok fazla bir etkisini göremiyorum. Beşinci altıncı ve yedinci sınıfları okutuyorum çok fazla bir etkisini göremiyorum açıkçası. Müfredatta böyle bir eksiklik var.”(A8; E; FEN VE T.)

“Sistemdeki geçişler ilköğretim orta öğretim lise üniversite geçişleri ilgiye yeteneğe yapılmadığı sürece karakter eğitimi dediğimiz kavramlar yani iyi insan dürüst insan faziletli insan çalışkan insan kavramlarına ulaşamayız. Eksikleri var tabii ki mesela müfredat toplumun kültürünü içermeli biz müfredatı program olarak alırken önce gelişmiş ülkeleri arıyoruz. Gelişmiş ülkelerin bilimsel gerçeklerini aldığı gibi onun kültürünü de getiriyor. İsterdim ki o bilimsel ve teknoloji çağı medeniyet seviyesi alınıp kendi kültürümüz ile yoğrulsun.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“Maalesef çok zayıf, çok yetersiz çok üzülerken söylüyorum özellikle sosyal ders olarak söylüyoruz. Bizim neredeyse hiçbir müfredat konumuz karakter eğitimi

gözetmemiş. Bazı konular karakter eğitimine biraz yardımcı oluyor. Ama bahse girerim denk gelmiştir. Bilerek konmamıştır. Milli eğitim şuaraları yapılıyor. Ama tabi ne yaparlarsa yapılsın bunun biran önce hayata geçmesi lazım.”(A7 ;E.;DİN K.)

“Şimdi geçmiş biraz irdelediğimiz zaman metodoloji eğitimi metot eğitimi veriliyormuş önceden. Yani ben bu konularda zaman zaman öyle düşünüyorum. Niye olabilir Nasıl olabilir vs. Mesela bir hukuk dersinden önce bu hukuk eğitimi hangi metotlarla verilmeli ki daha başarılı olsun önce onun metodunun öğretilmesi lazım. Bir tarih dersinden önce belki tarih dersi nasıl öğretilmeli ki daha başarılı olsun öğretim metotları metodoloji metot eğitiminin verilmesi lazım.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“Avrupalılar çekirdekten yetişme. Eğitimde her şey düzgün. Bu yıl benim sınıf 41 kişiydi. Bunu yapmak çok zor Yapabildiğimiz kadar yapıyoruz. Aksaklıklar buradan başlıyor bence.”(A4; K. ; SINIF)

“Bunlar veriliyor çoğaltılarak ta veriliyor nasıl veriliyor? Tüm hedeflerin içerisinde hikâyeden de veriliyor çocuk okula başladığından başlıyor bunlar okula uyum çalışmalarıyla Türkçede sosyal bilimler derslerinde veya müzik resim beden gibi deşarj derslerinde tepki veriliyor hatta sosyal faaliyetler diye eğitsel konum dersleri ders olarak değil de sosyal çalışmalar dersinde kulüp faaliyetlerinde bunlara dikkat ediliyor. Grupla ilgili bir ürün ortaya çıkarmak geziler düzenlemek ortaklaşma iş birliği iş birliğinde düzenler çıkıyor güzel sunular çıkıyor pasif karakterler çıkıyor.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“Resim dersi içerik olarak karakter eğitimini içeriyor ama uygulamada yok. Bir yandan sevdiği bir şey yaparken diğer yandan kuralı veriyor Kural aşılması yapıyor ve bu dört yıla varan bir süre. Bu süre sonunda bakıyorsunuz farkında olmadan kural bilinci meydana geliyor. Biz bu ders içinde en basit şekliyle bile bunu rahatlıkla başarabiliyoruz. Neden bu derste başarabiliyoruz. Çocuk derste resim yapmayı seviyor. Biz orda üstün zekâlı öğrencilere de ders verdik. Çocuk yerinde duramıyor biz diyoruz ki bu çalışmayı bitirirsen rahat hareket edebilirsin. Çocuk resim yapmayı sevdiği için.”(A6; E; RESİM)

4.6.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminde Verilmesi Gereken Değerler ile İlgili Görüşleri

Eğitimciler, verilmesi gereken değerler konusunda farklı yedi değer üzerinde durmuşlardır. Bunlar sorumluluk, dürüstlük, aile değerleri, milli ve dini değerler, çalışkanlık, saygı-sevgi ve iyi vatandaş olmaktır.

(i)Sorumluluk

“Sorumluluk başta bir kere. Özellikle çocuklarımızın bizim okulumuzda yaşadığımız sorumluluk çok az verilmiş. Veli çocuk adına bir şeylere katlanmış zorluklara katlanmış. Evet, hastalansa ilacını kendi içecek çocuğa içirmeyecek sırf kırılmasın diye. Hakikaten böyle bir yapı var. Bakıyorsunuz çocuk ayakkabısını

unutmuş spor salonunda ayakkabısını arama telaşını göstermiyor. Ben bunu kaybettim demiyor biliyor ki çünkü yarın yenisi o ayağa yeniden giydirilebilecek.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Bence en başta sorumluluk. Kesinlikle çocukta bir sorumluluk karakterinin olması lazım. Çocuğa bir sorumluluk verdiği zaman bu benim görevim. Yapmam gerekiyor diyebilmeli. Zaten sorumluluğunu almıyorsa bana göre o çocuk o şekil büyüğünde o yaşta neyse bütün yaşlarında böyle olacaktır. İleriki iş hayatına yansıyacaktır. Sorumluluk bana göre çok önemli.”(A10; K; BEDEN E.)

“...bunu da şu örnekle anlatıyorum. Ben bir ev hanımıyım. Ben evde yemek yapıyorum. Bu benim ödevim. Bana kimse söylemiyor yemek yapmamı. İşim olduğu için yapıyorum. Görev bilincini aşılacak için. Eve gidin bakalım akşam babanız eve gelsin anneniz eve yeni gelmiş olsun yemek yapmasın.”(A4; K. ; SINIF)

“...bunlar altın değerler sorumluluğunu bilen büyüğüne davranışı küçüğe davranışı bilen insan iyi insandır.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

(ii)dürüstlük

“...dürüst olmayan zeki ama alavere dalavere yapabilen köşeyi dönmek için her şeyi yaparım diyen el etek öpen insan tipleri insan değil.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“...mesela dürüstlük. Bir örnekle açıklayayım. Ben şöyle diyorum kırk tane öğrencim var ödevinize ben bakamam baksam da yanlış olan bir yeri de imzalamış olabilirim. O zaman siz beni aldatmış olursunuz. Empati duygusunu çok veriyorum ben çocuklara. Kendinize yapılmasını istemediğiniz bir şeyi başkasına yapmayınız diye çok etkili oluyor çok faydası oluyor Hemen geriye dönüşüm yapabiliyoruz.”(A4; K. ; SINIF)

“...okula geldiği zaman çocuk hırsızlık yapacak olsa bile aldığı eğitimle ondan vazgeçebilmeli yalan söyleyecek olsa bile aldığı eğitimle ondan vazgeçebilmeli.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“...çocuk o yaşta yalan söylemeye alıştıysa kimse dur demiyorsa bu kötüdür. Bir şeylere hiçbir emek sarf etmeden sahip olmak. Okulda çocuğun yaptığı şeyi görüyorsun gözlerine baka baka yalan söylüyor. Sen orda kalkıp ta geçirirsen. O çocuk onu anladı bir dahaki sefere yine yalan söyleyecek. Ama bir şekilde çocuğa yanlış yaptığını söyleyerek anlatarak. Bir dahaki sefere doğruyu söylediğinde yaptığı şey kötude olsa affedilebileceğini çocuğa kabul ettirdiğimiz zaman çocuk zaten bir dahaki sefere yalan söylemeyecektir. Doğruyu söyleyecektir. Olmazsa olmaz diyebileceğimiz dürüstlük, doğruluktur.”(A10; K; BEDEN E.)

“...doğruluk, yalan söylememe, karşı çıkma. Toplumumuzdaki gençlerde çok yaşanan şeyler, asi dediğimiz söylenen şeyleri kabul etmeyen. Bu tür değerleri çocuğa verebilmek.” (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

(iii)aile değerleri

“...aile bilinci ve aile yapısının kavratılması üzerinde durmalı. Aile bilinci aile nedir, ailenin özellikleri nelerdir bunun üzerinde durulması gerektiğine inanıyorum.”(A6; E; RESİM)

“...kendi aileni bilmezsen başka ailelere eklemlemeye entegre olmaya çalışırsın. O zaman kendi ailende seni reddeder kopar gidersin. Affedersin kopuk olursun.” (A7 ;E.;DİN K.)

(iv)milli-dini değerler

“...milliyetçilik bir değerdir ne biliyim namusluluk bir değerdir edep bir değerdir” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“...Diyelim ki istiklal marşının çok güzel okunması kuvvetli okunması bu şey dönelerinde daha baskın geliyor idareci olarak 29 Ekimlerde veya bir terör olayı olmuştur çocuklar hadi bakalım saygı duruşu yapalım arkasından istiklal marşı daha yoğun olarak çocuklara yaşıtıyorsunuz.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“...Kazanması gereken en önemli işte kültürümüzün yerleşik kültür geleneklerimiz göreneklerimiz var yurt sevgisi var işte vatan toprağı var aile değerleri var bütün değerlerin bence topluca verilmesi gerekir. Öncelikle yurt sevgisinin ne demek olduğunu vatan sevgisinin insan sevgisinin. Çocuk önce kendini kim olduğunu ne olduğunu nasıl topraklar üzerinde yaşadığını bilmeli. Çünkü bir toplum değerleriyle ayakta kalır değerlerimiz giderse toplum olarak özelliğimizi kaybederiz.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Hz. Mevlana’nın müthiş bir benzetmesi var ben bir pergel idim bir ayağım kendi toprağımda kültürümde kimliğimde bir ayağımla da yetmişiki milleti gezer gelirim. Bence enfes bir formül. Önce kendi kimliğini kendi kültürünü toprağını tanıyacaksın kardeşim. Mesela edep, erdem, fazilet, diğerkâmlık, cömertlik, yardımseverlik gibi bunların sayısını çoğaltmak mümkün. Ama şu da var bizim bir şansımızda şu milli değerlerimiz dini değerlerimiz birbirine geçmiş durumda. Etle kemik gibi birbirine geçmiş durumda bunları birbirinden ayırabilir miyiz.”(A7; E.;DİN K.)

“Bence dini değerler verilmelidir. Ama sadece bizim memleketimizin dini İslamiyet onu derinlemesine anlatmak değil. İsteyene din eğitimi verilmeli çünkü yoğun bir şekilde tartışılan konu o zaten. Benim de katıldığım görüş o. Mesela şimdi din kültürü ve ahlak bilgisi dersi kaldırılır onun yerine seçmeli dersler konulur isteyen din eğitimi alır burada istenilen dine inanmayanlar haricindeki bütün herkesin bir din eğitimi alması güzel bir din eğitimi alması gerekir. Hristiyanları var çünkü biz artık Türkiye kozmopolit yani çok uluslu bir toplum olmamız lazım. Bizim dünyaya ayak uydurabilmemiz için bütün dinleri anlatabilecek şekilde o kadar geniş kapsamlı vizyonu geniş bir din eğitimi verilmesi gerekir.”(A8; E; FEN VE T.)

(v)çalışkanlık

“...çalışkanlık. Hırsızlık yaparak bir şeyler çalarak bu denli bir hareketler çok kötü bir karakter gelişimi.”(A10; K; BEDEN E.)

“...bu değerlerimiz çalışkanlık bir değerdir.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

(vi)saygı ve sevgi

“Küçüklere sevgiyle yaklaşmak büyüklere saygıyla yaklaşmak geleneklerimize örneklerimize bu bütün şeylerde olduğu gibi çok ağırlık verilmelidir. Biri eksik olursa ondan sonra o çocuk da farklı bir şekilde yaşayacak.”(A5; E; TÜRKÇE)

“...büyüklere saygı küçüklere sevgi bir değerdir bu değerler öğretiliyor.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“evrensel değerlerin başında öncelikle sevgi verilmesi gerek. Mesela arkadaşına sevgi duyacaksa onun karşılığını alsın. Zaten öğretmenini çok seviyor çocuklar. Bir haftalık öğretmenlik yapana bile saygı duyuyorlar. İlk önce arkadaşını sevmesini önemsiyoruz. Aileye benim en çok yaptığım şey sevgi konusunda. Bir de çocuğa saygının verilmesinden yanayım. Ben bunu birinci sınıfta verilmesini söylüyorum. Çocuk bir birey onu hiçbir zaman küçük görmeyeceğiz. Anlamaz demeyeceğiz. Herşeyi bizden kapalı bir kişi çocuk. Onun için ona önce saygı. Yani saygı büyüğe duyulur değil de küçüğe de karşılıklı ona güveni o şekilde veriyoruz.” (A4; K. ; SINIF)

“...Mesela, büyüklere saygı küçüklere sevgi. Bu da şu anda çok önemli. Bazen bakıyoruz birbirlerinin kafalarına pet şişe atıyorlar. Yani çok ilginç çocuk en üst kattan pet şişeyi içi su dolu ki ineceği zamanki ağırlığı biliyorsun. Onu yukardan aşağı atma duygusuna sahip. Şiddet yani o çocuk orda birisinin yaralanması umurunda değil.”(A10; K; BEDEN E.)

“...asık suratlı ise aldığı eğitimle asık suratlı vazgeçebilmeli tebessüm edebilmeli yaya kaldırımına şoförlük yapıyorsa yaya kaldırımına geldiğinde yani dikkat etmeli adımını atan biri varsa aracını durdurabilmeli.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“Milli eğitimde en büyük sıkıntılardan biri o çocukların davranış bozukluğu sergilemeleri beklendik davranışları sergilememeleri. Bizim zamanımızda okul zamanımızdaki bizim durumlarımız göz önüne geliyor şimdiki gençlere bakıyoruz İşte bir büyüklere saygıdan tut alım öğretmene saygıya bakıyoruz müthiş bir bozulma var.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

(vii)iyi vatandaş

“...değerlerin başında iyi insan olma geliyor. Üretken insan olma faziletli insan olma edepli insan olma çalışkan insan olma iyi vatandaş olma iyi yurttaş olma.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“...topluma faydalı zarar vermeyen vatandaşlık bilinci olan sorumluluğu bilen bireyler yetiştirmek.” (A9; E; SOSYAL BİLGİLER)

“Yani şiddet de bir karakter meselesidir. Çünkü şiddetle büyüyorlar. Onlar öyle görmüş belki çocuğun suçu değil o. Kendisi öyle olmak istemedi ama onu gördü. Hep onu gördü ve düzeltilmedi düzeltilmeyince ne oldu? Ben buraları satın alırım hissiyle geziyor. O bizdeki öğrencilerden de o şekilde büyüüp oralara çıkacak olan öğrenciler var yani.” (A10; K; BEDEN E.)

“...ailelere çocuklarınıza hemen inanmayın demiyoruz da artık hemen tetiklemeyin. O sana öyle yaptıysa sende ona bu şekilde davran diye tetiklemeyin. Hep sevgiyi ön planda tutun. Sana arkadaşından zarar gelir sözünü kullanmayın. Yani ölçülü olun o konularda diye uyarıyoruz.” (A4; K. ; SINIF)

4.7.Eğitimcilerin Karakter Eğitimi Yöntemleri İle İlgili Görüşleri

Eğitimciler, karakter eğitimi verilirken uygulanacak yöntemlerin başında yaparak yaşayarak öğrenme metodunun gelmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu metodun içinde drama, sinema, tiyatro vb. kullanılabileceğini tespit etmişlerdir.

“...öğrenci merkezli eğitimde bir konu verilir. Konu öğrenci veya öğrenci gurupları tarafından hazırlanır araştırılır ve rapor haline getirilir ve öğrenci tarafından yapılır öğrenci diğer öğrenciye soru sorar bir tartışma ortamı bir beyin fırtınası ortamı ortaya çıkar. Burada öğretmen sadece hakem konumundadır böyle bir eğitim ancak karakter eğitiminde faydalı olur.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“Gezi olabilir. Drama olabilir, kültürel değerlerimizi bizim kendimizi anlatan tiyatrolar sinemalar vardır. Televizyonlarda öyle bir bölüm olabilir. İşte ben sınıfımla birlikte o gün oraya gitmeliyim. Her türlü randevularımı iptal edeceğim sınıfımı alacağım çocuklar böyle bir program var gelin bunu izleyelim diyeceğiz ondan sonra onu izleyeceğiz birlikte tartışacağız çocuklarla nasıl buldunuz ne yaptınız ondan sonra değişik bir sonuca varacağız eksikler dört dörtlük değildir mutlaka böyle şeyler olması gerekir ama yerine göre ders anlatmak gerekir. Araçlardan yararlanmak gerekir sadece şu dersek olmaz.” (A5; E; TÜRKÇE)

“...Şimdi biz bunu oyuna döktük. Evet, hayatın içine sokmamız lazım bir ders olarak anlatmanın bir etkisi olmuyor. Çünkü iletişim çağı gerçekten o kadar çok etkiliyor ki çocukları. Biz de onun hayatına sokmamız lazım. Ders olarak verilmesinden ziyade günlük hayata uygulayabileceğimiz oyunlar şeklinde verilmesi onların gerçekten içine yer ediyor yoksa ben bundan iki sene üç sene önce öğrencilerle çok konuştuk fakat bir gelişme kaydedemedik.” (A8; E; FEN VE T.)

“...Ama yaşayarak öğrenme etkili. Okul dışındaki eğitim yani buradaki teorik bilginin yanında okul dışında bir takım geziler yaparak yaşayarak öğrenme dediğimiz deneysel görsel geziler özellikle onlardan bahsediyorum çok etkili olur.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“...Ama bunu yaparken de sürekli çocuklara anlatmayla etkili olmuyor bunu bir şekilde bu işin uzmanları nasıl yapılırsa etkili olur diye bunun bir yöntemini tam olarak ortaya çıkartana kadar seminerler veya etkinlikler şeklinde yapılmalıdır.” (A5; E; TÜRKÇE)

“...durumu iyi olan her öğrenci bir defter bir silgi bir kalem getirsin köylere yardım yapılacak. Maddi durumu kötü olan bir köye bir grup öğrenciyle götürülür tüm okula yardımseverlik aşılanmış olur. İllaki okulda da değil Etrafta da yardıma muhtaç insanlar var. Ya da işte hayvan sevgisi aşılanıp yardım edilebileceği. Yolda sakat bir hayvan gördüğünde ona yardım edilebileceği çocuklar anlatılabilir. Okulda bir temizlik kampanyası başlatılabilir. Böylece çocuğa temizlik duygusunu aşılanabilir.” (A10; K; BEDEN E.)

“...en etkileyici olanlar uygulamalar, dramatizasyonlar, görsel iletişimden yararlanma bu konuları ele alan basit filimler, tiyatro oyunlarının bizzat içerisinde olmak veya spordur beden eğitimi veya müzik gerekirse resim dersi bütün bunların hepsinin ele alınması gerekiyor. Yani gerekirse her ders anlatılır veya belli zamanlarda hangi nasıl bir ders saatine mi ayarlanacak yoksa yani belli planlamaya göre gerekirse okulun dışında gezilecek dışarıda aranacak oradaki eğitim stratejileri içindeki olgular dışarıda gözlemlenilecek var mıdır yok mudur nelerdi şeklinde. Tabi burada karakterin kriterleri belli olacak tüm gözlemlerin sayesinde dışarıda biz bunu arayacağız bir anlamda öğrencilerin kendilerine dışarıdan birisinin gözüyle bakabilmesini sağlaması lazım. Yoksa bir ders kitabına dayandırılacaksa bunun bir faydası olmaz.” (A6; E; RESİM)

“Bir öğrencimi tahtaya kaldırmıştım. O problemi çözerken yanındaki arkadaşı onun defterine çözdüğü soruyu yazıyordu. Bu doğru davranışını diğer arkadaşları da duysun diye dedim bakın arkadaşınız böyle yapıyor. Öğrencim bana “zaten arkadaşım tahtaya yazı yazarken yoruluyor. Bir daha yorulmasın diye yazdım” dedi. Ben de zaten teşvik etmek için söylemiştim onu. O da zaten çok mantıklı bir öğrenciydi. O örneği gösterdim. O’nu o yaşta işte hamur gibi yoğuruyorsun.” (A4; K. ; SINIF)

Bir eğitimci, karakter eğitiminin sosyal faaliyetleri geliştirecek şekilde planlanması gerektiğini belirtmiştir.

“...Sosyal faaliyetlere ne kadar çok yönlendirirsek güzel olur. Bu dersleri engelliyor diyorlar ama kesinlikle değil. Çocuklar ne kadar çok sosyal faaliyetlere yönlendirilirse o kadar şiddetten ne biliyim orada burada zararlı alışkanlıklardan uzak tutuluyor. Tabii ki sınav sistemlerinin çok fazla olması çocukları çok fazla bunalttı. Veliler çocuklara çok aşırı baskı yapıyor artık okullarımızda takımları

alabilecek öğrenci zor buluyoruz. Bizim bütün okullarda aynı sorun var. Neden? Çünkü okul vermek istemiyor. Bugün sınavı var diyor. Çocuk bu sefer ne yapıyor. Çocuk deşarj olma yöntemini farklı yönlerde şiddette kullanıyor. Yani kesinlikle eğitimde hem eğitim hem öğretim hem de sosyal faaliyetler bütünlüğü bozulmamalı. Ama bu illa spor değil bir müzik aleti çalma olabilir. Bir tiyatro grubunda olabilir. Bir şiir okumak olabilir. Ama çocuklar mutlaka Derslerinin yanında herhangi bir hobiyle ilgilenmelidir.”(A10; K; BEDEN E.)

Bazı eğitimciler, öğretmenlerin kazandırmak istedikleri karakter özelliklerine sahip olmaları gerektiğini, önce yaşamaları gerektiğini belirtmiştir.

“Öğretmen kendisi yaşayacak ki öğrenci üzerinde etkili olsun. Daha önce dedim ya öğretmen yetiştiren okullara öğrenci seçimi yaparken benim imkânım olsa işte şu vasıflarda öğrencileri mutlaka sokmaya çalışırım. Onları ideal şeylerle donattığınız zaman onun bildiği elbette çok etkili olacaktır. Mutlaka etkili olur.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“Mutlaka karakter eğitimcisi önce hakikaten karakterli olmalı. Bu şart. Yani neye benziyor bu şimdi. Bir karakter eğitimcisi karakterli değilse ve akla geldik gelmedik her yöntemle vermeye çalışmıyorsa o yetiştirici olamaz. Seyahat, bulmaca, boşluk doldurma bir yöntemdir. Bu yöntemlerin en başında gelen yöntem şahsiyetleri tanımadan şahsiyetli, olamayız. Örneğimiz olmadan örnek olamayız. Örnek vermeden örnek oluşturamayız. Somut örnekler unutulmaz ve insana tesir eder.”(A7; E.;DİN K.)

Bir eğitimci, öğretmenin yöntem belirlerken öğrenciye uygun yöntem bulması gerektiğini söylemiştir. Öğretmen bu sayede her öğrencinin hareketlerini yönlendirecek etkiye sahip olur.

“Bence önce öğrenciyi çok iyi tanımak lazım. İkincisi öğretmen öğrenci arasındaki ilişki çok önemli yani öğretmen öğrencisini öğrenci öğretmenini çok iyi anlayacak. İkincisi diyalog çok önemli. Mesela öğrenci yalan söylüyor. İlk önce çocuğu bir gözlemlersin neden yapıyor. Ailevi bir sıkıntısı mı var ailesi de mi böyle yapıyor orada arkadaşlarıyla görüşürsün. Öğretmen öğrenci diyaloğu çok önemli. Hiç araştırmadan direkman o çocuğu çağırırsan bak sen yalan söylüyormuşsun söyleme dersin o zaman daha kötü olur daha itici olur. Onun için tanıma çok önemli. Son dönemde çoklu zekâ kavramı gibi her çocuğun kendi yapısı var biri içine kapanık diğeri daha girişken. Öğretmen onu kendi belirleyecek. Anahtar öğretmen olacak. Kazanmak ta kaybetmek de öğretmenin elinde.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

Bir eğitimci her öğretmenin anlatacağı hikâyelerle karakter eğitimi destekleyebileceklerini söylemiştir.

“...bir matematik öğretmeni derse başlamadan önce dürüstlikle ilgili bir hikâye anlatabilir. Bir öğretmen derse girdiğinde çocukların ilgisini çekmek açısından o gün başına gelmiş herhangi bir olayı bu, yalan söylemekle ilgili olabilir, saygıyla ilgili olabilir, sevgiyle, yardımseverlikle alakalı olabilir. Bakın çocuklar başıma böyle bir şey deyip onu anlatıp, yardımseverliğin ne kadar iyi bir şey olduğunu söyleyerek çocukların dikkatini çekebilir.” (A10; K; BEDEN E.)

Bir eğitimci karakter eğitiminin nasıl verilmemesi gerektiğini şöyle açıklamıştır.

“Ama şöyle olmaması gerekiyor. Bir tane bolca o yayınlardan oluşan kitap o kitapta bir sürü bilgi yüklemesi işte böyle kurallar maddeler halinde maddeleri sıralamak maddeleri o çocuğa ezberlettirmek bu yapılabilecek en kötü eğitim. Bunun olmaması gerekiyor.” (A6; E; RESİM)

4.8.Eğitimcilerin Karakter Eğitimi Ders Formatı Hakkındaki Görüşleri

Eğitimcilerin büyük bir kısmı karakter eğitiminin tüm derslerde verilmesi gereken boyutları olduğundan hareketle, her dersin kazanımlarına konması gerektiğini belirtmişlerdir.

“...her derse entegre edilmeli. Eğitim öğretim talim terbiye kelimelerine bakalım. Terbiye, eğitim, talim, öğretim eğitim çalışmaları birbirinden ayıramaz. Matematik öğretmeni de fizik kimya öğretmeni de sosyal bilim öğretmenleri gibi eğitim ağırlıklı çalışmalıdır. Değerlerimizi öğretmek saygıyı sevgiyi hoşgörüyü sorumluluğu çalışkanlığı bunları göstermek sadece sosyal bilimlerin görevi değildir. Din kültürü ve ahlak bilgisinin görevi değildir. Tüm öğretmenlerin görevidir. Tüm eğitimcilerin görevidir.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“Bütün derslerde olmalı. Özellikle ilkokulun ilk 5 yılı çok önemli. Ama ondan sonra da bütün derslerde bu bahsettiğim şeylerle ilgili program mutlaka olmalı.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“...kendi davranışıyla sınıftaki davranışıyla dışarıdaki davranışıyla anlatımıyla yerine göre zaman zaman ders içerisinde bunu vererek kavratması çok daha güzel olur. Bence öyle bir şekilde serpiştirilmeli ki resim öğretmeni de vermeli matematik öğretmeni de vermeli Türkçe öğretmeni de vermeli. Yani karakterin bir bireyin yetişmesinde temel esas ana öge olduğunu her birey bilmeli öğrenci de öğretmen de idare de bilmeli.”(A5; E; TÜRKÇE)

“...ayrı bir ders vererek karakter verilmez. Bir karakter dersi koyup, gelin bakalım çocuklar biz şimdi sizin karakterinizi düzeltereğiz mantığı bana pek uygun gelmedi. Her branş kendine göre yansıtarak bir şekilde o karakter cetvelini çizebilir diyorum. Yani karakter ders olarak değil de daha çok bütün branşlarda derslere entegre edilebilir, edilmeli. Yani isim olarak karakter dersi değil de rehberlik çerçevesi içerisinde verilebilir. Ama bir karakter dersi diye bir ders olmamalı.”(A10; K; BEDEN E.)

“...Sıcağı sıcağına orda bir yönün o an empoze etmek, örneklendirmeye çok daha etkili oluyor. Ayrı bir derstense, o an onlara bir alışkanlık, bir davranış girişimini vermek istiyorsan bir olayın üzerine aktardığımız zaman daha etkili oluyor.”(A4; K. ; SINIF)

“Bence derslere dağıtılması lazım, ayrı bir ders olsa çocuklarda itici bir şey olabilir. Şunda düşündüğümde derslere serpiştirilmesi daha mantıklı geliyor. Çünkü şimdi rehberlik derslerinde dersi ayrı bir ders olduğunda çocuklarda ön yargı oluşuyor. A gıdice doğruluk dürüstlük anlatılacak çocuklarda ön yargı oluşuyor. Bunu anlatırken bir matematik öğretmenin anlatması bir çocuğa daha yakın geliyor bir Türkçe öğretmenin anlatması bir de sevdiği öğretmenin anlatması çok daha güzel olur.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER) “...ders olarak değil de her dersin içine ufak etkinlikler şeklinde. Sadece bir ders olarak verildiğinde istenilen sonucu elde edemeyebiliriz. Ama ideali bütün derslerin içerisine yedirilmesi.”(A8; E; FEN VE T.)

“Ayrı bir ders verilirse sadece o derste kalır. Matematik dersi farklı, Türkçe dersi farklı beden eğitimi dersine girildiğinde farklı. Ama o derste gördüklerini diğer derste öğretmen arkadaşlar tarafından yerine yerleştirilirse o zaman olur. Ama sadece ders derste kalır o zaman olmaz.”(A6; E; RESİM)

Bazı eğitimciler hem ders olarak hem de her dersin müfredatında karakter eğitimi konularının olması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Bana göre iki boyutlu birincisi benzetmek nasıl olur bilmiyorum ama mesela Atatürkçülük konularını inkılâp derslerinde bir ders olarak okutuyoruz hem de her ders yeri geldiğinde imkân olduğunca bahsedilecek hatırlatılacak. Yani bu kadar basit değil. Bu da daha ciddi daha ağırlıklı daha şümüllü olarak yapılması gerekiyor. Hem bir ders olarak hem de derslerde ara bir tema ikisi de lazım.”(A7; E.;DİN K.)

“Şimdi tek başına bir dersi programa koyduğunuzda zaman içerisinde o herkes için bir yük haline geliyor. Bugüne kadar amacına ulaşmadıysa zaten budur sıkıntı. Kişi buna gönül verse hizmet etmek istese evet çok faydalı olur, olmuştur da. Yani rehberlikte çok insan kazandık çok insanın da sorununu çözemedik. Ama programlar içerisinde olursa her ders programı içerisinde olursa ünite konularıyla bağlantılı olursa biraz daha her öğretmen bir noktada bir şeylere değinirse. Evet, çok şey almış oluruz yoksa bir kişiye bağlı kalacaksın bir öğretmenin performansına bağlı kalmaktansa birçok öğretmenin etkilemesi daha uygun olur.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“...Evet, tüm derslerde zaten derslerin amacında vardır bu derslerin özel ve genel amaçları okunduğunda karakter eğitimi tümüyle içeren kurallara rastlarsınız. Tüm derslerin özel ve genel amaçlarına bakın milli eğitim temel amacında var derslerin genel amaçlarında var derslerin özel amaçlarında var tüm derslerin amacında var. Eğitim fakültelerinde bu konuda öğrenci yetiştirilemiyor alana geldiğinde milli

eğitimin safına geçtiğinde ilk görüyor müfredat nedir bugün fakültelerde bir araştırma yapılsın müfredatı tarif edilebilecek öğrenci çıkmaz peki amaç nedir? Kazanım nedir? Hedef nedir? Bunları sor bunlarda da tam doğru cevapları alamazsın. Limit türev entegral yapar matematik öğrencisi fizik öğrencisi basınç kuvvet hareket yapar sınırsız bir şekilde Türkçe öğretmeni dil bilgisi kurallarını yapar ama çocukluğumuzda öğrendiğimiz okul şarkılarını ben hala unutamıyorum çünkü onda değerlerimiz vardı. Türk müziği şarkı türkü okulda fazlasıyla yer verilmeli hikâyeler öyküler romanlar okuma alışkanlığı fazlasıyla kazandırılmalı çünkü onlarda ibret alınacak ders alınacak yerler çizilmeli hissettirilmeli çocuk hissetmeli okula bir hikâyeyi Türkçe öğretmeni okuyanlara 5 10 çocuğa aynı hikâyeyi okutturup tartıştırılmalı bunun kahramanı sen olsaydın nasıl davranırdın ne yapardın? İşte esas eğitim odur işte bunları yapamıyoruz ne yapıyoruz? Kalıplarla soru bankasından test çözüyoruz.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

4.9.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminin Uygulanması Gereken Yaş Dönemiyle İle İlgili Görüşleri

Eğitimcilerin büyük bir kısmı ilköğretim döneminde karakter eğitiminin yoğun bir şekilde yapılmasını istemişlerdir.

“...Öğrencinin de aile hayatında bir takım karakter şekillenmeleri meydana geliyor. Biz bize gelen öğrencinin ya şekillenmeler yanlışsa bunu düzeltmeye çalışıyoruz, eksikse tamamlamaya çalışıyoruz. Hiç oluşmamışsa oluşturmaya çalışıyoruz bizim burada üç çalışmamız var. Bizim de özellikle ilk üç yılımız önemli. Düzgün bir eğitimci, verici bir eğitimci üç yıl boyunca çok şey yapabilir. Eğer öğrenci bir takım alışkanlıkları almışsa üzerine birçok şey koyması branş öğretmenleri açısından kolay oluyor. Aile eğitiminden sonra ki üç yılı çok önemli görüyorum. Yani o dönem çok önemli birde taklit edilen bir dönem öğretmenin her şeyiyle kıyafetiyle karakteriyle davranışlarının çok takdir edildiği bir dönem. O dönemde bir şeyleri kazandırabilerseniz verebilerseniz. O dönemde vericiler alıcılar açık olduğu için her şey verilebilir. Yani ondan sonra zaten şekillenme çevreye doğru yayılıyor öğretmenden ekseninden uzaklaşmış oluyor.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Şimdi insanın psikolojik devinim dönemini gözden geçirdiğimizde 0–18 yaşın çok eğitimde önemi var. Çünkü kalıcı öğrenmeler uzun süreli bellek dediğimiz beynin hard diskine o yaşlardan yerleşiyor. Ondan sonraki bilgiler o alt bilgilerin üstüne kuruluyor. O halde alt bilgileri çok iyi vermek lazım doğru vermek lazım. İşte bu doğru bilgiyi de işin uzmanı olanlar vermeli, işin uzmanı öğretmenler öğretmen iyi yetiştirilmeli. Öğretmen eğitimine çok önem verilmeli kreşlerden ana sınıfından ilköğretimden başlayarak sadece iyi insan faziletli insan dürüst insan değince bazılarının aklına din dersi öğretmeni ve imamlar geliyor. Hepimizin görevidir, öğretmeninden memuruna kadar kapıcısından cumhurbaşkanına kadar herkesin” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“Biliyorsunuz eğitim çocuk anne karnında iken başlıyor. Eğitim öyle başlıyor, doğru olan da bu tabi bizi ilgilendiren tarafı eğitimci olmamız nedeniyle okul

dönemi. Anasınıfı programlarının mutlaka bir gözden geçirilmesi lazım. 1. sınıftan 5 sınıfa kadar bu konular mutlaka bir programa bağlanması lazım.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“Bence anaokulundan başlayıp ta ortaöğretim bitene kadar 12 sınıf bitene kadar belki aynı ağırlıkta olmayabilir ama bir şekilde olmalı.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Bana göre çocuk karakteri eğitimi 2-3 yaşlarında başlamalı ailede. Bir şey ister. Alamazsın sonra çocuk başlar ağlamaya hemen ağladığı zaman tamam tamam deyip alıp çocuğa verdiğinizde aslında burada bir karakter veriliyor. Ha burada demek oluyor ki çocuk düşünüyor ağladığım zaman istediğim oluyor. Ya da ağlayınca benim her istediğim olacak şeklinde. Bence 3 yaşında çocuğa verilmeye başlanmalı.. Yani 3-4 olarak ilk okuldan başlanması beklenmemeli. İlköğretim çocuğun karakterini biçimlemek için yoğun bir dönemdir. Yani o dönemlerde değişebilir lise döneminde de çok karakter değişikliğine uğrayanlar vardır. İyi ya da kötü. Ama artık liseyi bitirdikten sonra çok zor.”(A10; K; BEDEN E.)

“Örgün olarak bu anasınıfında başlayacak bir şey eğitim hayatı boyunca hava gibi su gibi ekmek gibi ama bunda şu da önemli birincisi anne baba ikincisi öğretmen.”(A7; E.;DİN K.)

“...ilkokul birinci sınıftan itibaren bilinçlenmesi lazım. Dediğimiz gibi birinci sınıfta çok basit şekilde anlatacağız. Ama tabi yaş ilerledikçe bunlara daha çok yer vermek gerekiyor. Her öğretmenin kalıbı farklı ben çok önemli diyorum ama ona önemli gelmiyor. Mesela bazı öğretmen öğretim yönüne ağırlık veriyor bazısı önceliğin eğitim olması gerektiğini söylüyor. Çocuk bilinçlendikçe mantıklı oldukça sonra sistem yerine oturuyor. Yoksa ona istediğin kadar ders ver o bile yüzeyde kalır.”(A4; K. ; SINIF)

“İlköğretim liseye kadar bence uygulanmalı, çünkü ağaç yaşken eğilir yani 25 26 yaşına gelmiş birisine çok ta etkisi olmaz.” (A8; E; FEN VE T.)

“Bence bunun sınırı yok. Her aşamada. Ama biz şöyle düşünüyoruz onyediy onsekiz yaşlarında belli bir düzeyde oluşmuştur diyoruz ama bazı araştırmacılar diyor ki yedi yaşına kadar çocuğun karakteri oturmuştur. Mesela, oğlumun inatçılığını önemli yöne çekmemiz lazım. İş başarıma yönüne ama bu süreci ondört onsekiz yaşına kadar bitirelim diyoruz. Neden bu dönem bana gelen öğrenciler artık üniversiteye hazırlık aşamasında bu aşamadaysa bu tarz sıkıntıları aşması gerekiyor.”(A6; E; RESİM)

4.10.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminde Ailenin Görevleri İle İlgili Görüşleri

Eğitimciler, karakter eğitiminin ailenin eğitimini de planlaması gerektiğini, Aile problemlerini çözmeden verilecek eğitimin sorunu çözemeyeceğini belirtmişlerdir.

“...Bizden öncesinin biraz daha önem kazandığını düşünüyorum bir şeyler verilmesi gerekiyor da karakter eğitimi anlamında aile bunu verebildi mi mesela birincisi eğitim bir kere ailede başlıyor düzgün karakterli anne baba bunun eğitimi verebilen davranışları kazandırabilen anne baba önemli bir kere.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Biliyorsunuz insan eğitimde ailede ve çevrede olumsuz eğitimle karşılaşabiliyor. Aile hırsızsa, aile sorumsuzsa, aile ahlaksızsa, aile edepsizse çocuk gördüğünü işler. O’nun için aile olabilecek fertleri iyi yetiştirmek lazım. Aile eğitimi onun için önemli. Aile eğitimine 0 – 18 yaşından devam edersek 1 nesil 2 nesil sonra zaten tüm insanları eğitmiş olacağız.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

“...eğer çocukta bir eksiklik varsa karakter olarak bir eksiklik varsa bunun oradan geldiğini orayla bağlantılı olduğunu biliyoruz. Ailedeki problemleri çözmeden sınıftaki problemleri çözsük de tam randıman alınamaz. Onun için ailelere bu konu verilmeli ailelere bu eğitim verilmeli. Rehberlik öğretmenleri bu konuda örnek olabilir. Velileri toplayıp onlara seminerler vermeli. Sınıf uyması gereken temel kurallar bir çocuğun yanında nasıl davranması gerektiği nasıl davranmaması gerektiği olabilir. Her ailede iç sorunlar mutlaka vardır eşler arasında çocuklar arasında tartışmalar mutlaka vardır benim evimde hiç yoktur diyen olmaz. Sorun oradan kaynaklanıyor. Eğitim öğretimde aileyi dışlarsak başarıyı yakalama şansımız yoktur.”(A5; E; TÜRKÇE)

“...biz çocuklara sadece eğitim vermekle sorumlu değiliz. Öğretiyoruz. Biz ikisini bir arada vermeye çalışıyoruz. Ama aile onu tamamen çocuğun eğitimine bizden çok daha fazla özen göstermesi lazım.” (A10; K; BEDEN E.)

“Önce ailenin belli değerlere sahip olması lazım. Aile fertlerinin de öğrenciye destek olması gerekiyor. Oluyor ama doğru mu destek oluyor yoksa yanlış mı? Bizim toplumumuzun bu düzeyde olması biraz ailelerin cehaletinden kaynaklanıyor. Doğruyu doğru olarak değerlendirmiyorlar. Küfür en azından biz kesinlikle kötü söz kullanmıyoruz. Nerden öğreniyor? Dışarıdan öğreniyor. O davranışlara sahip bir aile yapısı olsa bu oradan geliyor. Bir velim var ki öğrencimle hiç ilgilenmiyor. O’na karakter eğitimi ile ilgili ne gibi bir yük yükleyebiliriz. Karakter eğitimi konusunda ailenin de eğitime ihtiyacı var. Mesela rehber öğretmen aileleri sınıf sınıf toplatıp karakter eğitimi ile ilgili doğru davranışları verebilir. Çok etkili olur bence. Orada öğretmenin üzerinden bir yükü de almış olursunuz. Zaten çocuğa iyi karakter verildiği zaman başarılı oluyor. Dersini de ona göre çalışıyor. Çünkü sorumluluk ta veriliyor aynı zamanda.”(A4; K. ; SINIF)

“Karakter eğitiminde ana rol ailede olması lazım. Çocuğa ailede veriliyor ilk bilgiler, sonradan düzeltmek çok zor. Büyük bir emek sarf etmek lazım o yüzden ailenin de bu konuda eğitilmesi lazım. Anne baba çocukluk yaşlarında anasınıfı veya daha öncesinde çocuğa şu bilinci vermesi lazım yalan söylemenin kötü bir şey olduğu büyüklere saygı davranışlarıyla yaşantılarıyla çocuğa örnek olarak anlatması lazım. Şimdi çocuk o yaşlarda o karakteri oturtamıyorsa ilerde sıkıntı çıkıyor.

Aileler ne derece yapar ne derece yapmaz zaten toplumdaki problemi olan çocukların birçoğu bu dönemden problemlili gelen çocuklar. Anne babası sürekli horlamış dövümüş, ilgilenmemiş ilgileniyorum derken daha fazla baskı göstermiş. Bu sefer karakter bozulması oradan gelmiş tepkisellik olmuş. Çocuk bu sefer daha çok daha zıt yerler kaymış o dönemdeki yanlışlıklardan kaynaklanıyor. Mutlaka ailenin bilinçlendirilmesi lazım.”(A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“Bazen tersi oluyor anne baba üzerine düşüyor çocuk önemsemiyor ama gerekirse bunu aileye gerekirse çocuğa aşılamanız lazım. Bizim kültürümüzde yemekler bir arada yenir. Özellikle akşam yemekleri bütün aile bir araya gelir yemek yenir. Kimse ayrı gayrı olamaz. Yemek esnası biraya getireceğin temel unsurlarda orda sohbetler olur vesaireler olur ve derken aile bilinci olur. Hani bir deyimde var bir evde yemek pişmezse o evde duman tütmez. O iş yürümez Şimdi bakıyoruz herkes dışarıda yiyor herkes bireysel. Biz ufaklığa hemen oturmaya başladığında çocuk bizimle beraber yiyecek bizimle kalkacak. Şu an iki yaşında dışarıda yemek yemeğe gittiğimiz zaman sandalyesine oturur beraber yemek yeriz beraber kalkarız. Bu çok önemli. Klasiktir işte bir baba çocuğuna “oğlum ödevini yapmadan okula gidersen öğretmeninden şikâyet gelirse...” öyle demiyor da, şimdi hiç karışmıyor öğretmen kızdığı zaman çocuğa ödevini yapmadı diye hemen veli gidiyor öğretmene “benim çocuğuma nasıl kızarsın sen” diyor. Birliktelik nerde birliktelik yok.”(A6; E; RESİM)

Bazı eğitimciler, ailenin yanında çevrenin, özellikle medyanın bilinçlendirilmesini, bu konuda bir devlet politikası oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.

“Tabi bu eğitimde ailenin de görevi var devletin görevi de okullardaki bu eğitim vermekle de bitmiyor. Bunun görsel tarafı var, basın var, televizyon var, çevre var toplum var. Aslında bu komple bir bütün yani sadece sacayaklarından bir iki tanesini halletmekle de bu iş hallolmaz bu işin başka boyutlarının da olması lazım televizyonlar bu tür konularda yayınlar yapması devletin zorunlu olarak televizyon ekranlarında göstermesi lazım. Basında bunun yer alması lazım birbirini tamamlayıcı şeyler olması lazım.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“...Ailenin de çevrenin de özellikle aile ve çevre derken yazılı ve görsel basını vurgulamak istiyorum yazılı ve görsel basın bugün aile eğitiminde ve çevre eğitiminde okulun önüne geçmiştir. Her mesleğin eğitiminde karakter eğitime önem vermek lazım çünkü toplumun bir ihtiyacını gideriyor.”(A3; E; MÜFETTİŞ)

Eğitimciler karakter eğitimi için önce ailenin tanınması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Çocuk çok farklı şeyler yapıyor. Hemen onu yargılamamak lazım. Acaba nasıl bir aileden geldi? Bu ailede ne görüyor? Ailenin yapısı ne?”(A10; K; BEDEN E.)

Eğitimcilerden biri, ailenin izni olmadan herhangi bir eğitimin verilemeyeceğini, bu nedenle dersin seçmeli ders olması gerektiğini belirtmiştir.

“Evet, aslında kritik bir konu aslında ben kendim için söyleyeyim her istediğimizi uygulamayı rahatça yapamıyoruz. Aile tarafından çok irdeleniyor ne amaçla verdiniz gibi. Evet, onların desteğini almamız lazım tabi karakter eğitime dini değerler dünya görüşü girdiği için burada hassas bir durum burada ailesi nasıl yaklaşacak ailesinin izin verdiği ölçüde olması gerekir çünkü biz böyle bir eğitim vereceğiz ailesi de ben eğitimimi veriyorum sizin eğitiminize mi kalmış. Anne hiçbir zaman çocuğuna söz söyletmez dolayısıyla onun desteği alınmalı veyahut seçmeli ders olarak alınmalı.”(A8; E; FEN VE T.)

Bir eğitimci karakter eğitiminde özellikle annenin eğitimi üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir.

“Büyük bir âlim, ”insanın ilkokulu annesidir” der. İlk medrese annedir. Anne yürüyen ilkokuldur. Anne mimardır ben bunu söyleyince babaya ne oldu diyor sınıftaki öğrenciler evladım baba müteahhittir anne mimar. Yuveyi nokta nokta kuş yapar. Hanım kuş yapar. Anne evin güneşidir baba ay. Anne kalptir baba beyin. Bunu birbirinden ayıramazsınız ayırırsanız kadavra olur .O yüzden dışarıyı kadavra dolu.”(A7; E.;DİN K.)

Eğitimciler ailenin sorunları paylaşma ve iletişim kaynağı olması gerektiğini bildirerek öğrencilerdeki davranış problemlerinin temelinde ailevi nedenlerden bahsetmektedir.

“...çocukların özel odaları olduğu zaman asosyaller. Aile bilinci yok, anne baba ilişkisi yok. Odada internet, odada televizyon televizyon olmasa da onu internette yapabilir bir de cep telefonu. Ders çalışıyor ders çalıştıktan sonra başka şeylerle ilgileniyor. Aile ile sohbet aile ile yemek yeme olayı bitiyor. Zaten sabah çıkıyor evden akşam geliyor ve odaya kapanıyor. Ne aile ile doğru dürüst bir ilişki var ne sorunları paylaşma var. Anne baba zaten çalışıyor. Çocuk odada bana bulaşmıyor o da rahat. Derken bu sıkıntıları ben fark ediyorum, nereden resimlerinden. Sıkıntı nerde ne oldu bir bakıyorsunuz çocuk boşlukta ya öğretmenine sığınmaya çalışıyor ya arkadaşına sığınmaya çalışıyor. Bir evlat için anne babadan daha değerli hiç kimse olamaz. Eğer o değeri yitirmişse çocuk bir öğretmen dahi onu gözünde yükselemez çok zor. (A6; E; RESİM)

4.11.Eğitimcilerin Karakter Eğitiminde Okul İdaresi ve Okul Personeli İle İlgili Görüşleri

Eğitimciler, karakter eğitiminin bir bütün olduğunu, okuldaki her personelin bu eğitimin amaçları konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini belirttiler.

“Çocuk tabii ki sürekli çevresini izliyor sadece öğretmeni izlemiyor müdürü de izlemiyor çevresindeki her kişiyi izliyor. Belki siz geldiniz biraz evvel sizi bile izlediler. Sizin okula girişiniz tavrınız öğrenci isim alacak nöbet defterine en

basitinden bahsediyorum nöbet defterine isim alacak bazıları tepki gösteriyor.” (A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“Tabii ki öğretmen yere tükürmeyin diyecek sınıfta ve dışarı çıktığı zaman hizmetli yere tükürüyorsa veya müdür yere tükürüyorsa bu eğitim sizce kalıcı olur mu? O halde tüm insanların eğitiminden bahsediyorum yani bir okulda hizmetlisinden en alttan alın da müdürüne kadar karakter eğitiminde iyiyi doğruyu güzeli tatbik etmesidir.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“Hepimiz çok güzel konuşuruz da uymayız. Karakter eğitimi vereceksek davranışlarımızla bunu davranışlarımıza yansıtmadıktan sonra olmaz. İdarecisiyle, personeliyle diğer çalışanlarıyla öğretmenleriyle bir bütün olarak burada özen göstermemiz gerekir. Ben çocuklara yalan söylemeyin diyorum, ama ben yalan söylüyorsam onun bir geçerliliği var mı? Yoktur. Personelin de hizmetiçi eğitimden geçirilmesi gerekir eksiklikleri varsa o konu üzerinde durulması gerekir.”(A5; E; TÜRKÇE)

“...görevini yapmayan bir hizmetli gördüğü zaman çocuk yani onda nasıl bir intiba uyanacak. İşte çalışmadan parasını kazanan bir insan. Demek ki çalışmadan para kazanılabiliyor. Her gün okula geç kalan bir öğrenci düşün. Fakat her gün sınıfa kabul edildiğini ya da idarenin ona geç kâğıdı verdiğini. Bu sefer o çocukta geç kalma özelliği gün geçtikçe karakterine yerleşecektir. Belki ileriki zamanlarda da işine tam vaktinde gidemeyecektir. Tabii ki bir kantinciye düşün kantincinin orda temizliğe çok önem göstermediğini ya da çocuklara argo konuştuğunu, farklı davranışlarda bulunduğunu, kötü örnek olduğunu. Biz çocuğa sigaranın zararını öğretirken elimizde sigarayla okulun herhangi bir yerinde geziyorsak ya da o öğrenci öğretmenler odasına girdiğinde o duman altını görüyorsa o çocuğa verdiğimiz sigara eğitimi bir anda sıfırlandı. Onun için hepsi bir bütündür. Eğitimin ciddi bir müessese eğer eğitimin biz önemsersek hizmetli ama memur ama kantinci kim olursa olsun ama kaloriferci eğer orda biz bir grupsak herkesiz ve eğer bu sistemin içindeyse herkesin hal ve hareketlerine dikkat etmesi gerekiyor.”(A10; K; BEDEN E.)

“Onların da sorumluluğunda hiç şüphe yok. Mesela bir dönem çok parlatılan sonra sönen bir kavram var toplam kalite. Nedir toplam kalite okulda bulunan herkesin, müdüründen hizmetlisine varıncaya kadar bu işe gönül vermesidir. Nasıl o toplam kaliteyse, bu karakter eğitimi de toplam işidir. Hepsinin bu işe müdahil olması destek vermesi lazım. Okuldaki memur sabah odasına giriyor, yanındaki öğrenci yanında küfür mü etmiş birbirini itip kakmış mı?”(A7; E.;DİN K.)

“Eğitim sistemimiz biraz değişti son üç dört yıldır. Çocuğu daha özgür davranış, düşündüğünü rahat söyleyebilme toplumumuz buna daha hazır değil. Bizde başka davranış görüyor evde başka. Siz daha özgürlükçü bir tavır gösterirseniz onun da ayrı sakıncaları var. Sınıfta rahat bir davranış sergilerinizde idareye gittiğinde bir çocuk azarlandığında bocalamaya başlıyor. Törenlerde olsun, birisi böyle davranıyor diğeri böyle. Çocuğa söz hakkı veriyorsunuz evde vermiyorlar. Bu da bir çelişki oluyor.”(A4; K. ; SINIF)

“Bence öğretmen haricindeki idarecilerin çok iyi örnek teşkil etmeleri lazım. Kantine ne yapması lazım satışını yaparken, davranışlarıyla sözleriyle o çocuğun karakterini oturtması için örnek teşkil etmesi lazım. Burada toplum için de geçerli o da öyle öğretmen karakteri açısından bir şey anlatıyor sonra çocuk mahalleye gidiyor küfürlü konuşmalar aile farklı. Şimdi çocuğun karakterinin oturması çok zor bir bütünlük olması lazım.” (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“Tabi bunların hepsi bir örnek. öğretmeni örnek kantincisi örnek hayatta biz sosyal bir varlığız ve herkesten etkileniyoruz ve kötüye meyil her zaman içimizde var etrafımızda kötüye meyil eden karaktersizliğe meyil eden bir şey varsa insan ondan ister istemez hemen etkilenir dolayısıyla biz etrafımızdaki insanların eğitim sistemini ne kadar arttırsak o kadar daha iyiye gider mesela şöyle bir örnek vermek gerekirse karakter eğitime hemen bugünden başlansa bu ilk başlangıçta çok ciddi bir dönüşüm getirmeyebilir çünkü dışarıya çıktığında sokaktaki adamlarla muhatap olduğunda eski tas eski hamam olacak ama birkaç nesil böyle atladığında çok daha kaliteli olacak çok büyük bir sorunla karşılaşmayacak o karakter eğitimi almış birisi kantinci olacak anlatabiliyor muyum? Okul personeli eğitimi alabilir ama dışarı çıktığımızda dediğim gibi bir bakkalla bir taksiciyle karşılaştığında bunlarda eğitimi alamayacağına göre.”(A8; E; FEN VE T.)

“Hepsi bir bütündür. Siz öğrencilere o eğitimi verirken personelinizde o eğitime ihtiyacı olan insanların olması demek öğrencilerin onlara eleştirel bakması bir süre sonra sebep olacak. Bir okuldaki müdürün verilen o karakter eğitimindeki o kriterler uymadığını görmesi. Bu sefer o da eleştirel bir bakış açısı çıkıyor ortaya. Şuna benziyor ben sigara içiyorum sen içme gibi bir durum yaratacak. Servis şoförlerinin servis şoförleri deyince aklımıza hep belli bir tiplene gelir servis şoförleri acaba o tiplene içerisinde midir bilemiyorum ama gerekiyorsa servis şoförlerine dahi bu işin çok ciddi ele alınması gerekir.”(A6; E; RESİM)

İl yöneticisi, esas görevin öğretmende ve programda olduğunu belirtmiştir.

“Ya onlar çok tabi öğretmen gibi değil mutlaka belki etkisi olur ama asıl problem öğretmende ailede toplumda bu bahsettiğim kişilerde toplumun bir ferdi olduğuna göre etkilenme düzeyi. iş programlarda ve öğretmenlerde(A1;E; İL YÖNETİCİSİ)

4.12.Eğitimcilerin Öğretmenlerin Eğitimleri İle İlgili Görüşleri

Eğitimcilerin yedisi öğretmenlerin çok ciddi bir eğitimden geçmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

“Kesinlikle var. Konu bizim bilginizin çok sınırlı bir konu. Sonuçta karakter eğitimi ile ilgili bizim aldıklarımız nerde kaldı üniversite yıllarında kaldı. Açıkçası yani biz o gün aldığımız teorik bilgileri öğretmenlik hayatımızda ne kadar uyguladık ne kadar uygulamadık sorgulanmalı aslında.”(A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“...bence önce eğitimcilerin bilinçli olarak eğitilmesi gerekir. Karakteri iyi olmayan bir çocuğun çok şey öğretilse bile bir işe yaramayacağını önce eğitimcinin bilmesi gerekiyor. Aslında öğrenciyi bir bütün olarak ele almak gerektiğini ona karakter eğitiminin vermenin zorunlu olduğunu bunu da öğretmenin bu bilinçle yetişmesi gerektiğine inanıyorum.”(A5; E; TÜRKÇE)

“Şu an bizim büyük bir çoğunluk öğretmen grubunun eğitime ihtiyacı var.(A10; K; BEDEN E.)

“Keşke yeterli olduğunu söyleyebilseydim. Ama bunu üzümlere söyleyemiyorum. (A7; E.;DİN K.)

“Mezun öğrencilerde çocuğa yaklaşımları o meslek ahlakı, meslek ruhu, tam olarak yerine oturmuyor. Yeni mezun öğretmenlerde bununla ilgili rehberlik eğitimini almaları lazım. Mesela başarılı olma isteği daha fazla. Çocukları bazen kenara iterek bunu uyguluyorlar. (A4; K. ; SINIF)

“Mutlaka bir eğitime ihtiyacı var. Çocuk psikolojisi, çocuk gelişimini çocukları çok iyi tanımak lazım. Formasyon alınıyor ama uygulamada bilmiyorum. (A9;E;SOSYAL BİLGİLER)

“...üzgünüm ama ben öğretmenlerin bir eğitim verebilecek durumda düşünmüyorum. Şu an öğretmenlere bir eğitim verilmeden zor.”(A8; E; FEN VE T.)

Eğitimcilerin beşi öğretmenlere verilmesi gereken eğitimle ilgili görüşleri hizmetiçi seminerleri noktasında birleşmektedir. Ancak hizmetiçi eğitimlerinin de ciddi yapılması, öğretmenlerin bu eğitimde görevleri olması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Bilgilerin değişmesi ve bizim ona açık olmamız takip etmeyişimiz için bir dezavantajı tabi. Belki hizmetiçi eğitimlerle en az bu güne kadar ben hiç hatırlamıyorum karakter eğitimi bir konuda öğretmenlere çalışma yapılmadı. (A2; E; OKUL MÜDÜRÜ)

“...İnsanın yaşantısındaki kullandığı her şey değişiyor tabi eğitimci de hem gelişecek hem değişecek. Bunu kim sağlar hizmetiçi faaliyetler sağlar. Hizmetçi faaliyetlerle küçük kurum halinde öğretmenlerde eğitim alacak peki öğretmen eğitimi her şeyin üzerinde olmalı (A3; E; MÜFETTİŞ)

“Şu anki öğretmenler konusunda yapılacak şey şu yani programlarda karakter eğitim konusunda bir çalışma bir düzenleme yapıldıktan sonra o düzenlemeleri içeren o düzenlemeleri anlatan yetişmiş elemanlar tarafından seminerler verilmek suretiyle bu açık kapatılabilir. (A1;E; İL YÖNETİCİSİ)

“...nasıl bir eğitim verilmesi gerekir. Hizmet içi uygulamalarında sadece yoklamayı alıp gidiyorlar. Onları da işin içine katıp onlara da görev verdiğimizde karakter eğitimi noktasında ama bu kritik önemli bir görev vermemiz gerekiyor. Çok iyi bir eğitim verildiği zaman seminer olarak hizmet içi eğitimler oluyor ya onun gibi verildiği takdirde sanırım yani uygun bir yönlendirmeye bir şeyler elde edebiliriz.” (A8; E; FEN VE T.)

“Kendi orda işini yaparken onu öyle bir eğitime tabi tutmak ne kadar başarılı olur orasını kestirmek çok zor. Olmalı mıdır tabi ki kesinlikle olmalıdır. Bunun başka yolu yok. (A6; E; RESİM)

İki eğitimci, öğretmenlerin toplumsal yerinin iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

“Öğretmenlere yönelik eğitim olabilir ama bu milli eğitim politikası değil siyaseti haline getirilmeli. Hala bir ders saat ücreti kaç olduğu malum, hala öğretmenlerin maaşları malum, hala öğretmenlerin özlük haklarına verilen değer malum. Yaklaşık 4 senedir öncesini değil öğretmene verilen zam belli. Bunlar bir yerde buluşuyor, Öğretmenliğin itibarı. Adam diyor ki kardeşim, evimin geçimini düşünmekten kendimi geliştirmeye vakit bulamıyorum. Bu şartlar altında siz hangi dersleri koyarsanız koyun olacağı belli.” (A7; E.;DİN K.)

“Gelişmiş ülkelerde en fazla maaş alan gurup öğretmendir. Çünkü öğretmen bugün ekonomik sıkıntı çekmemeli. Bir öğretmen günlük işesiyle geçimiyle baş edemez iken çok fazla şeyler istenmesi veya istekle verimli olması beklenebilir mi?”(A3; E; MÜFETTİŞ)

Eğitimciler öğretmen yetiştiren okulların yeniden yapılandırılması gerektiğini savunmuştur.

“Ayrıca, öğretmen yetiştiren kurumların da ne kadar öğretmen yetiştirdiğinin tartışılması lazım. Yeni bir bakış açısıyla. Çünkü orda yetişen bir öğretmen burada yetiştirecek, orada yetişmeyen burada ne kadar yetişir.”(A7; E.;DİN K.)

“Ben olaya şuradan başlasam bence eğitim fakültelerine mülakatla alınmalı. Karakterinin orda ölçülmesi lazım. Şu anki öğretmenlerin kaç tanesinin karakterini değişir. Karaktere müdahale etmek gerçekten zor.. Kardeşim bu alana kesinlikle doğuştan veya o zaman kadar kendini yetiştirmiş kişiler alınacak ve onlar yetiştirilecek diğer kişilerde farklı alanlara yönlendirilecek.”(A6; E; RESİM)

“...şimdi Türkiye’de maalesef öğretmen okulları milli eğitim bakanlığının emrinde değil. Üniversiteyle milli eğitim bakanlığı uyumu içerisinde çalışan öğretmen yetiştiren bir felsefe yok. Öğretmen yetiştirmede milli eğitim bakanlığının beyni olan talim terbiyenin görüşleri YÖK tarafından dikkate alınmalı.” (A3; E; MÜFETTİŞ)

“Bana göre asıl problem öğretmen yetiştiren okullara öğrenci seçimi esnasında yapılmalıdır. Mesela asık suratlı birini benim imkânım olsa öğretmen yapmam. Yapısı öyle ben onu öğretmen yapmam bir başka yere yönlendiririm öğretmen olacak genç bir kızın çok güzel erkeklerin çok yakışıklı olması lazım. Neden çünkü gayri ihtiyari öğrenciler belli bir yaşa kadar ya annesini ya babasını ya da okuduğu öğretmenini örnek alırlar onlara benzemeye çalışırlar. Her yönüyle örnek birisi olması lazım yani davranışları akseden birisi olması ona göre eğitimin planlanması gerekiyor.”(A1;E; İL YÖNTİCİSİ)

“..öğretmen olarak seçilen kişinin kesinlikle çok iyi analiz edilip seçilmesi lazım. Çünkü sınıflarda küfür eden öğretmenlerimiz var. Şimdi derste çocuğa küfürlü konuştuğun zaman o çocuğun sana ne kadar saygı duymasını beklersin. Ya da işte şu boyuttan ele alırsak eğitimcilik yapacak olan kişinin kesinlikle ve kesinlikle bu işe gönüllü olması lazım. Bu işe para olarak bakarsa para kazanmak için bakarsa öğrenciye faydalı olamaz. Tabii ki insanlar yaptığı için karşılığını alacaklar. Hayat şartlarıyla geçinmek zorundasın ama eğitim, öğretmenlik öyle bir meslek ki bana göre kesinlikle gönüllülüğü çok yüksek olan bir meslek. Bu işte gönül olmazsa öğrenciye örnek olman kesinlikle mümkün değil. Ya da evdeki sorunumu okula yansıtayım. Öğretmenler alınırken inceleyip sık dokumak lazım.”(A10; K; BEDEN E.)

Eğitimciler öğretmenlerin karakter eğitimi ile ilgili eksiklerinin fazla olduğunu söylemektedirler. Tüm eğitimcilerin bu yaklaşımı konunun genel bir problem olduğunu anlatmaktadır. Bu eksiklerin bazılarının öğretmenin davranışlarından kaynaklandığını belirterek karakter zafiyeti olan kişilerin öğretmen yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir.

BÖLÜM5

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1.Genel Sonuçlar

Eğitimcilerin sorulara verdiği cevaplardan şu sonuçlara ulaşabiliriz.

1. Eğitimciler, karakter eğitimi ile ilgili olarak kesinlikle bir eğitim verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
2. Eğitimciler, verilmesi gereken değerler olarak, milli manevi değerlerin öncelikli olarak verilmesi gerektiğini söylemişlerdir.
3. Eğitimciler, öğretmenlerin eğitime ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır.
4. Eğitimciler, karakter eğitimine öğretmenler kadar idareci, okul personeli, aile ve medyanın da etkisi olduğunu tespit etmişlerdir.
5. Rehberlik derslerinin gerek müfredat, gerekse uygulayıcılar açısından istenen katkıyı sağlamadığını vurgulamışlardır.

5.2.Öneriler

Eğitimcilerin, sorunlara gösterdikleri çözüm yollarını şöyle sıralayabiliriz.

1. Karakter eğitiminin öğretmen, idareci, okul personeli, kapsayacak biçimde düşünülmesi gerektiğini, bunların koordineli bir şekilde planlanmasını önermişlerdir.
2. Öğretmenlerin eğitiminde hizmetiçi seminerleri düzenlenmesini, öğretmen yetiştiren okulların mülakatla öğrenci alması gerektiğini söylemişlerdir.
3. Rehberlik derslerinde öğrencinin davranışlarını olumlu yönde değiştirecek etkinlikler planlanabileceğini söylemişlerdir.
4. Öğretmenlerin ücretlerinin ve sosyal haklarının iyileştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.
5. Okul rehberlik öğretmenlerinin öncülüğünde velilere yönelik bilgilendirme davranış eğitimi verilebileceğini söylemişlerdir.

6. Öğretmen yetiştirmede milli eğitim bakanlığının beyni olan talim terbiyenin görüşleri YÖK tarafından dikkate alınmalı.

EKLER

Karakter Eğitimi Eğitimci Görüşleri İle İlgili Görüşme Formu

Giriş

Merhaba, ben Fatih ÜSTÜNYER. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri A.B.D. Eğitim Yönetimi ve Denetimi yüksek lisans öğrencisiyim. Bu araştırma, dünyada tartışılan karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşlerini almak amacıyla yapılmaktadır. Bu araştırma sonucunda elde edilecek verilerle karakter eğitim programının algılanma biçimi ve uygulanma yöntemleri ve içeriği konularında eğitim yöneticilerine bir fikir vermesi düşünülmektedir. Görüş ve düşünceleriniz yalnız araştırma amaçlı kullanılacağından mülakat sorularına göstereceğiniz ilgi, bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliğini yükseltecektir.

Karakter Eğitimi, öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri, makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi demektir. Karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak temel ahlakî değerleri teşvik eder.

Görüşmenin gizli olduğunu ve görüşmedeki söyleşilerin yalnızca benim tarafımdan bilineceğini belirtmek isterim. Görüşmede zaman kazanmak için ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Görüşme sonunda kullanmamı istemediğiniz bilgileri çıkartabilirim.

Görüşmemizin minimum kırk dakika, içeriğe bağlı olarak daha fazla sürebileceğini tahmin ediyorum.

Katkılarınız için teşekkür ederek müsaadenizle sorularına geçmek istiyorum.

Mülakat soruları

1. Karakter eğitimi kısaca tarif edebilir misiniz?

2. “Karakter Eğitimi Programları”ndan ne anlıyorsunuz?
3. Okullarda öğrencilerin insani değerleri benimseme düzeylerini arttırmak amacıyla bir eğitim gerekli midir? Niçin?
4. Rehberlik dersleri öğrencilerin insani değerleri benimseme düzeylerini nasıl etkilemektedir?
5. Şu anda müfredat insani değerler eğitimini kapsayacak nitelikte midir?
6. Karakter eğitiminde verilmesi gereken değerler nelerdir? (yardımlaşma, sorumluluk, adalet...)
7. Karakter eğitimi çalışmalarında ne tür yöntemler uygulanmalıdır? (drama, gezi, öykü...)
8. Değerler eğitimi verilirken ayrı bir ders olarak mı verilmeli yoksa her derse entegre mi edilmeli? Niçin?
9. Hangi yaş dönemini kapsamalıdır?
10. Ailenin bu eğitimde görevi ne olmalıdır?
11. Programın uygulanmasında öğretmenin dışındaki okul personelinin görevi ve sorumluluğu ne düzeyde olmalıdır?

İdare-

Rehber öğretmen-

Memur-

Hizmetli-

12. Karakter eğitimi programı eğitimi için öğretmenlerin bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- Eğer yeterli değilse nasıl bir eğitim planlanmalı?

KAYNAKLAR

Ada, S. & Ünal, S. (2000). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaa Birimi.

Ada, S., Baysal, Z. N. Korucu, S. (2005). “Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi olumsuz davranışlara gösterdikleri tepkilerin karakter eğitimi ve 2005 ilköğretim programı açısından değerlendirilmesi.” Değerler Eğitimi Dergisi, 3 (10), 7-18.

Atking, D. H. , Kelly, K. , Morrison, G. S. (2001). *Educational and Psychological Measurement*, V,61 No. 3, 505-511. Sage Publications. North Texas.

Arı, R. (2005). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın ve Dağıtım.

Aydın, M. (1994). “İnsan Yetiştirme Modelimiz ve Değer Eğitimi” Türkiye Eğitim Felsefesi Kongresi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van.

Aytaç, T. (2000). *Okul merkezli yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegam-A Yayıncılık.

Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Battistich, V. (2000). *Character Education, Prevention, and Positive Youth Development* Journal of Primary Prevention, 21, 75-99.

Benninga, S. J. , Berkowitz, M. W. (2003). *Journal of Research in Character Education*, 1 (1), pp. 19-32. Information Age Publishing. California.

Berkowitz, M. W. , Bier, M. C. (2005). *What Works In Character Education. Character Education Partnership*. St. Louis. USA.

Bergman, R. (2004). *Journal of Moral Edocation. Carfox Publishing*. Creighton Ünivetsity, USA.

Brannon, D. (2008). *Character Education- A Joint Responsibility, International Honor Society in Education*. Published by Kappa Delta Pi.

Cooley, A. (2008). *Lepislating Character: Moral Education in North Calolinas Public Scholls*. American Educational Studies Association. North Caroline.

Curran, M. D. (2006). *Hereos Arent Hard To Find: Playback Theatre and Character Education*. Graduate College of Union Instute University. USA.

Çağlar, A. (2005). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi. Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar 2*. (Ed. Sevinç). İstanbul. Morpa Kültür Yayınları.

Çileli, M. (1986). *Ahlak Psikolojisi ve Eğitim*. Ankara. V Yayınları.

Çileli, M. (1990). *Gençlik Değerleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara. Ara Yayıncılık.

Cüceloğlu, D. (1998). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dahlin, B. (2001). *Critique of the Schema Concept. Scandinavion Journal of Educational Resach*, Vol. 45, No. 3. Carfax Publishing. Karlstad, Sweden.

DeVargas, R. (1998). *A Study of Lessons in Character: The Effect of Moral Development Curriculum Upon Moral Judgment*. Dotora Tezi. Ann Arbor, USA.

Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.

Doyle, D. W. (1999). *Perspectives On Character Education*. The H. W. Wilson Company. New York.

Edginton, W. D. (1981). *Teaching Character Education: The Values in John R. Tunnis Sport Books for Children and Adolescents*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Texas Christane University. USA.

Ekşi, H. (2003). “*Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları*.” Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (1), 79–96.

Ekşi, H. (2006). *Din Eğitimi, Gençlik ve Kişilik*. (Ed. Hayati Hökelekli), Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi. İstanbul. Dem Yayınları.

Erinç, S.(1995). “*Sanat Eğitiminde Felsefe, Felsefi Açıdan Eğitim ve Türkiye’de Eğitim*” İstanbul,

Erdem, M. Ve Akman, Y.(1995) *Eğitim Psikolojisi, Gelişme-Öğrenme-Öğretme*. Arkadaş Yayınları. Ankara.

Erdem, A. R. (2003). “*Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur*” Değerler Eğitim Dergisi, 1 (4), 55-72.

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara. Alkım Yayınları.

Gökçek, B.S. (2007). *5–6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi

Güngör, E. (1993). *Değerler Psikolojisi*. Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Yayınları.

Gündüz, M. (2005). *Ahlak Sosyolojisi*. Ankara. Anı Yayınevi.

Güngör, E. (1995). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul. Ötüken Yayınları.

Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul. Ötüken Yayınları.

Harak, E. T. (2006). *First-Year Self- Report Outcomes of A Character Education Experiment With Elementary Students*. Yüksek Lisans Tezi. University of Mryland. USA.

Howard, R. W. , Berkowitz, M. W. Ve Schaeffer, E. F. (2004). *Politics of Character Education. Educational Policy*, Vol. 18. No. 1. 188-215.

Jacquin, G. (1993). *Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri*. Remzi Kitapevi. İstanbul.

Lickona, T. (1991). *Educating for Character: How School Can Teach Respect and Responsibility*. New York.

Lickona, T. (1996). “*Eleyen Principle Of Effective Character Education. Journal of Moral Education*”, 25, 93-100.

Kirschenbaum, H. (2000). *From Values Clarification to Character Education: A Personal Journey*, Journal of Humanistic Counselling Education and Development, 39 (1), 4-21.

Kulaksızoğlu, A. Ve Dilmaç, B. (2000). “*İnsani Değerler Eğitimi Programı.*” Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi. Sayı 12.

Kulaksızoğlu, A. (2003). *Kişisel Gelişim Uygulamaları*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.

Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul. Remzi Kitapevi.

Maslow, A. (1996). *Dinler Değerler, Doruk Deneyimler*. Kuraldışı Yayınları. İstanbul.

Martinez, J. Y. (2008). *Character Education In Juvenile Detention*, Juvenile Justice News. Juvenile Detention Center. Phoenix.

<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> erişim tarihi 12.Eylül 2008

Milson, A. J. Ve Ekşi, H. “*Öğretmenlerin Karakter Eğitiminde Yetkin Konusu Duygusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (KEYİS) ve Türkçe Uyarlama Çalışması.*” Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (4), 99-130.

Milson, A. J. (2000). *Creating a Curriculum for Character Development: A Case Study*. Northern Illinois University. Illinois.

Mckay, L. (2002). *Leadership For Student Activites*. EBSCO Publishing. Reston. USA.

McLellan, A. , Convey, J. (2000). *Virtuous Education. The Catolic Character of Cotholic Schools*. University of Notre Dame Press. America.

Murray, <http://tigger.uic.edu/lnucci/MoralEd/overview.html> erişim tarihi 10.Eylül 2008

Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi, Kuram-Araştırma-Uygulama*. Ankara. Öğreti Yayınevi.

Özensel, E. (2003). “*Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer.*” *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3) , 217-230.

Rokeach, M. (1973). *The Nature Of Human Values*. Free Pres. New York.

Ryan, K. S. , Bohlin, K. E. (1991). *Building Character in Schools*. Josey Bass Publishers. San Francisco.

Sarı, E. (2005). “*Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri. Giresun Eğitim Fakültesi Örneği.*” *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73-88.

Sailor, W. , Stowe, J. M. , Turnbull, H. R. (2007). *A Case for Adding a Social-Behavioral Standard to Standards*, Vol. 28., 366-376. MGGrow. USA.

Smith, L. R. (2007). *Character Education Leadership: An Investing Of Principal Efficacy Beliefs. Publishied Doctor of Education Dissertation*, University of Northem Colarado.

Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitim Hakkındaki Görüşleri* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Trabzon

Uludağ, Z. (2005). “*Savater’e göre eğitim ve özgürlük.*” *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 89-110.

U. S. Department of Education. (2007). “*Mobilizing For Evidence-Based Character Education.*”

Revell, L. (2002). *Children's Responses to Character Education*. Educational Studies, Vol. 28, No. 4. Corfax Publishing. Canterbury. UK.

Yaman, E. (2007). *Üniversitelerde Bir Eğitim Yönetimi Sorunu Olarak Öğretim Elemanının Maruz Kaldığı İnfomal Cezalar: Nitel Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.

Yavuzer, H. (1997). *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. Remzi Kitapevi. İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Fatih ÜSTÜNYER

Doğum Tarih :15. 05. 1976

Doğum Yeri :Karamürsel/ KOCAELİ

Mesleği :Öğretmen

Medeni Durum :Evli

Eğitim Bilgileri

İlkokul :Yalova Saffet Çam İlkokulu

Ortaokul :Yalova Lisesi

Lise :Yalova Lisesi

Lisans :Dokuz Eylül Üniv. Buca Eğitim Fak. Matematik Öğretmenliği

Görev Yaptığı Okullar

Şehit Basri Apaydın İ.Ö.O. Dereli/GİRESUN

75.Yıl İ.Ö.O. Armutlu YALOVA

Bahçelievler İ.Ö.O. YALOVA

Yalova Termal Fen Lisesi YALOVA